

NYPL RESEARCH LIBRARIES

3 3433 01320211 8

ПРОГРАМА КОМУНІСТІВ

(БОЛЬШЕВИКІВ)

— Н. ВУХАРІН —

ВИДАНЕ УКРАЇНСЬКОЇ ФЕДЕРАЦІЇ
АМЕРИКАНСЬКОЇ СОЦІАЛІСТИЧНОЇ ПАРТІЇ.

1919

★ Ukrainian Federation of the Communist
Party of America.

Bukharin
* QG A

Пролетарі всіх країн єдняйте ся!

Н. БУХАРІН

Програма Комуністів

(БОЛЬШЕВИКІВ).

Переклав з російського
М. АНДРЕЙЧУК

ВИДАНО УКРАЇНСЬКОЮ ФЕДЕРАЦІЄЮ АМЕРИ-
КАНСЬКОЮ СОЦІЯЛІСТИЧНОЮ ПАРТІЄЮ

1919

З друкарні "Робітника"
222 East 5-th Str. — New York, N. Y.

THE NEW YORK
PUBLIC LIBRARY

58833A

ASTOR, LENOX AND
TILDEN FOUNDATIONS
R 1922 L

THE NEW YORK
PUBLIC LIBRARY
ASTOR, LENOX AND
TILDEN FOUNDATIONS

ЗАГАЛЬНИЙ ПОДІЛ, ЧИ ТОВАРИШСЬКО - КОМУНІСТИЧНИЙ ВИТВІР?

КОРИНЬ зла грабительських воєн, поневолення робітничої класи, всіх звірств капіталізму стоїть в тім, що світ підчинили собі кілька державно - організованих буржуазних шайок, котрі мають своєю **власністю** всі блага землі. Власність класи капіталістів на средства витвору товару, от в чім "причина всіх причин", котра пояснює нам варварства теперішнього устрою. Відняти в богатих силу, відняти від них силою їх богатства — от найперша задача, котру ставить собі робоча класа і робітничая партія, — партія комуністів.

•

Деякі думають, що відняте в богатих треба "по-божому", по справедливості, по **рівні** поділити поміж всіх і тоді все буде добре. Кождий, мовляв, буде мати тільки, скільки всякий другий,

всі будуть рівні і всі будуть тоді osvobodжені від нерівности, гнету, експльоатації. Всякий буде клопотати ся про себе, маючи всьо під рукою, і власть чоловіка над чоловіком щезне завдяки того рівного поділу, завдяки загального поділу і розділу богацтв між бідними.

Не так дивить ся на се партія комуністів. Вона уважає, що такий рівний поділ ні дочого доброго не привівби, що, кромі путанини і повороту до старого порядку, нічого би з того не вийшло.

І дуже ясно. По-перше, цілого ряду річей і поділити просто не можливо. Як, наприклад, поділити желізні дороги? Аджє-ж, єсли оден пічне брати рельси, другий — швилі, третий — шруби, четвертий — розбирати вагони, щоби ними палити в печи, пятый — бити зеркало, щоби голити ся перед його кавалком, і так дальше, то всякому зрозуміло, що такий поділ і не рівний, і веде тільки до ідіотського зрабованя корисних річей, нищить те, що могло би ще придати ся. Так само не мож поділити ані одної машини, бо єсли оден возьме колесо, другий — підойми, иньші знов — позіставші части, то вся машина перестане бути машиною, а піде в ніщо. І так майже зі всіми складовими знарядями, котрі є потрібними до дальшої праці. Вистарчить згадати тільки про телеграфічні або телефонічні апарати, апарати в хімічних заведенях і прочі. Ясно, що лише зовсім не розуміючий чоловік або прямо ворог робочої еляси, може радити такий поділ.

Такий поділ, однак, шкідливий не тільки тому. Представмо собі, що вдалось яким небудь чудом

поділити більше або менше по рівні, всьо відня-
те в богатих. І тоді би в кінці кінців, нічого доб-
рого не вийшло. Бо що-ж значить поділ? Він
означає, що на місце немногих великих власників
стало багато малих. Він означає не знищенє при-
ватної власности, а єї **роздробленє**; на місце вели-
кої власности появить ся мала. Такі часи були
уже в минувшині. Ми добре се знаємо що капі-
талізм і великі капіталісти вирости з боротьби
малих господарів одного з другим. Єсли-би ми
своім поділом наплодили малих властителів, то
стало би ся слідуєче: Часть з них (і досить знач-
на) на другий-же день стратила би одержане на
якій небудь тандиті, і їх власність попала би та-
ким способом в руки більше заможнійших влас-
тителів; між оставшими почала би ся боротьба
за покупця, в тій боротьбі більше заможнійші
стали би поконувати менше заможнійших; мень-
ше заможнійші бідніли би і переходили би в про-
летарів, а їх щасливі суперники побільшували би
свої богацтва, принимали би робітників і мало-
помало переходили би в такий спосіб в верховод-
них капіталістів. І так ми вернули би ся за якийсь
час. до того самого устрою, котрий ми що йно
знищили. Ми знову опинили би ся перед старим
коритом капіталістичного **розбою**.

Поділ на приватну (малу) власність — се не
ідеал робітника або наймита. Се — мрія малого
підприємця, котрого гнете великий підприємець.
Як самому вийти “в люди”, і більше забрати в
кріпкі руки, — от про що думає підприємець.
Думати про других, про те, що з того всього ста-

неть ся, — се підприємцю не в голові; коби лиш злишний п'ятак дзвонив в кишени. Його й не настрахаєш тим, що всьо знову вернеть ся до капіталізму; адже, в него буде гріти ся надія, що то він, який небудь Сидір Петрович, буде капіталістом. А невже-ж се зле?

Зовсім по другій дорозі повинна йти і йде робітнича кляса. Робітнича кляса заінтересована в такім переустрою суспільства, щоби поворот капіталізму був неможливиийч При поділі виженеш капіталізм в передні двері, а він за якийсь час пройде в задні. Звідси одиноким виходом являеть ся товаришський трудовий (комуністичний) устрій.

При комуністичнім устрою всі богацтва належать не віддільним особам і не віддільним клясам, а всьому суспільству. Тут все суспільство — як громадна працююча артеля. Пана нема над нею ніякого. Всі — рівні товариші. Нема ніяких кляс: ані капіталістів, котрі наймають робітників, ані робітників, котрі наймають ся у капіталістів. Роблять загально, після виробленого і вирахованого пляну праці. Нараховує центральне статистичне (рахункове) бюро, що в рік треба витворити стільки-то а стільки-то чобіт, штанів, ковбаси, вакси, пшениці, полотна, і так дальше; вираховує вонс, що для того повинно робити на поли така-то скількість товаришів, на ковбасних заведенях така-то, в великих кравецьких суспільних заведенях така-то, — і от таким способом розділюють ся робочі руки. Увесь витвір ведеть ся по строго вирахованім, зваженім пляні, на ос-

нові точно дискастованя всіх машин і знарядів, сирого матеріалу і всіх робітничих рук суспільства. Вираховують точно щорічні потреби суспільства. Витворений продукт складаєть ся в суспільних магазинах звідки розділюєть ся поміж товаришів - робітників. Працюють тільки в найбільших фабриках, на найліпших машинах, так як вони ощаджують працю. Управа витвором — найекономічнійша: всяких злишних затрат уникаєть ся, а щоби їх не було, то тій справі помагає оден загальний плян всього витвору. Тут нема такого порядку, щоби в однім місци вели діло по одному, а в другім — по другому; не знаючи в однім що робить ся в другім. Тут наоборот майже що не увесь сьвіт зважений і вирахований: бавовна управляєть ся тільки там, де для того найліпший ґрунт; витвір угля концентрує ся в найбогатших копальнях; желізнi фабрики стоять близько угля і руди; де ґрунт надаєть ся на пшеницю його не заставляєть ся містовими великими будинками а густо засівають. Словом все, ділить ся так, щоби кождий витвір находив для себе найліпше місце, деби робота велась ліпше, деби то всьо лекше вдавалось, деби людська праця була найвидатнійшою. Всего того можна добити ся і діпняти тільки при однім пляні, при повнім обеднаню всього суспільства в одну громадну працюючу спільноту — артелю.

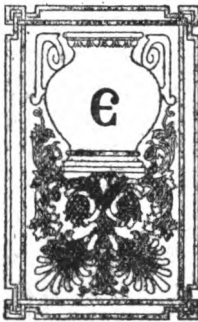
Люди в тім комуністичнім устрою не сидять на шиї оден у другого. Тут нема богатих і доробкевичів, нема начальників і підчинених, тут суспільство не ділить ся на кляси, з котрих одна па-

нує над другою. А раз нема клас, то значить, що нема людей кілька сортів (бідних і богатих), з котрих оден точить зуби против других, визискувачі проти визискуваних, визискувані проти визискувачів. Для того й нема такої організації як держава; бо нема пануючої класи, котра потребувала би осібної організації для держання в іжових рукавицях свого класового противника. Нема правління над людьми і власти чоловіка над чоловіком' є тільки правління над річима, машинами, власть людського суспільства над природою. Рід людський не розбитий на ворожі табори: він об'єднаний тут спільною працею і спільною боротьбою із зовнішніми силами природи. Пограничні стовпи знищені. Віддільні держави знищені. Всьо людство без різниці національної, зв'язане у всіх своїх частях і організоване в одну одну цілість. Всі народи тут — одна велика дружина, працююча родина.

АНАРХІСТИЧНИЙ, ЧИ КОМУНІСТИЧНИЙ УСТРІЙ.

люди, котрі називають себе анархістами, то є, сторонниками без-властя. Вони твердять, що большевики - комуністи йдуть по хибній дорозі, що вони хочуть задержати власть, а всяка власть і всяка держава є гнет і насильство. Такий погляд на комунізм — не правдивий. Комуністичний устрій життя — то такий устрій, де нема ані робітників ані капіталістів, де нема держави. І не в тім ріжниця між анархістичним устроєм, а устроєм комуністичним, що в однім є держава, а в другім нема; нема держави ані ту, ані там. Правдива ріжниця заключаєть ся от в чім:

Анархісти думають, що найліпше всего, що найсвобіднійше буде жити ся людям тоді, коли вони розібють увесь витвір, по маленьких працюючих суспільствах — комунах. Зібралась компанія, артеля з десятиох людей по добровільній згоді—прекрасно. Тих десять людей починає ророту на своє ризико і відвічальність. В другім міс-

ци виринула друга така артеля, в третім — третя. А потім ті артелі починають входити між собою в переговори і згоду: одній бракує одного, другій — другого. По трохи вони зговорують ся поміж собою, заключають “свобідні договори”.

І от увесь витвір кружить в тих маленьких комунах. Кожному вільно вийти коли схоче з комуни, кожда комуна може вийти з добровільного союзу (федерації) тих маленьких комун (працюючих артель).

Чи правильно розсуджують анархісти? Котрий небудь робітник, котрий знає теперішній фабричний, машинний витвір, побачить що не правильно. Зараз розкажемо чому.

Будучі порядки повинні спасти працюючий люд від двох напастей і бід. По-перше від поневолення чоловіка чоловіком, від експльоатації, від того, щоби оден сидів на шиї другого. Се доконюється тим що скидається яро капіталу, і в капіталістів відбирається їх богацтва. Та є ще одна задача. Вона заключається в тім, щоби збавити ся від ярма природи, щоби підчинити ту природу собі, щоби повести витвір самим найліпшим і найсовершеннішим способом. Тільки тоді буде можливо кожному чоловікови на виріб поживи, обувя, одежі, домів і т. д. тратити мало часу, а оставший час використати на свій духовий розвиток: на науку, на штуку, на все те, що красить людське жите. Предки теперішного чоловіка, котрі жили як пів-малпячі стада, були рівні межі собою. Але вони вели скотарський спосіб життя тому, що не вони підчинили собі природу, а приро-

да підчинила в цілості їх собі. На оборот, при капіталістичнім великім витворі людство научило ся підчиняти природу, але робітнича кляса жиє, як робоча скотина, тому що на його шиї сидить капіталіст, тому що панує економічна нерівність. Який-же звідси вислід? От вислід з відси той, що економічна рівність повинна зєднати ся з великим витвором. Мало того, щоби капіталісти щезли. Треба, щоби витвір був поставлений на найширшу скалю. Всі маленькі, некудішні підприємця повинні вимерти. Вся робота повинна бути сконцентрована в найбільших фабриках, заводах, землях. І не так, щоби Сидір не знав що робить Петро, а Петро би не знав що робить Сидір. Такі порядки нікуди не годять ся. Треба, щоби був оден плян роботи. Чим більше місцевостий огорнув би тй одинокий плян, тим ліпше. В кінці кінців, увесь сьвіт повинен бути одним працюючим підприємтєм, де всьо людство по однім строго виробленім пляні робить на себе, без всяких панів і капіталістів, на найліпших машинах на найліпших заводах. **Длятого щоби двигнути витвір вперед, треба не тільки не роздробити того велного витвору, котрий вже оставляє в наслідство капіталізм. Наоборот, його ще більше треба побільшити.** Чим ширший і більший буде загальний плян, чим в більше великих розмірах буде зорганізований увесь витвір, чим більше він буде діставати вказівок з одного статистичного центра, иньшими словами, чим більше буде він централізований, тим ліпше. Бо чим меньше припаде праці на долю кожного, тим свобіднійший буде кож-

дій, им більше буде діставати людська суспільність простору, для свого духового розвитку.

Та як раз тому і противорічить будуче суспільство, котре оборонюють анархісти. Анархістичний устрій замість того, щоби збільшувати, централізувати, упорядковувати витвір, дробить його, а вслід за тим, зменьшує панованє чоловіка над природою. Тут нема загального пляну, нема великої організації. При анархістичнім устрою буде неможливо використати навіть великих машин, проводити по однім пляні залізні дороги, предиринмати великі оросительні або осушительні роботи. Приведемо тільки оден примір. Тепер багато говорять про заміну парових двигателів електрикою і про користуванє для електричного двигателя сили водопадів і т. п. Щоби правильно розділити здобуту електричну енергію, треба, конечно вирахувати, виміряти і зважити, кільки і куда тої енергії пустити, так щоби від всього була найбільша користь. А що то значить? Коли се можливе? Се можливе тільки тоді, коли витвір зорганізований в великім масштабі (розмірі), коли він сконцентрований в однім-двох великих центрах дисконта і управи. Наоборот, се неможливе при анархістичнім устрою маленьких, розпоршених, слабо друг друга звязаних комунах. Таким способом, ми бачимо що в практиці, при анархістичнім устрою, витвору організувати як слід не можливо. А те потягає за собою великий робочий день, т. є великий ступінь зависимости від природи. Анархістичний устрій був би гальмою, котра заваджає людству іти вперед. От чому ми, кому-

ністи, боремо ся проти тої науки, котру поширюють анархісти.

Тепер буде зрозумілим, чому анархістична проповідь приводить до поділу замість правильного комуністичного устрою суспільства. Адже анархістична комуна — то не громадне співробітництво людей, а купка, котра може нараховувати навіть двох людей. От в Петербурзі була така групка: “Союз пять угнетених”. Після анархістичної науки може бути і “союз двох угнетених”. Представте тепер собі, що вийде, если кожда пятка людей або кожда двійка пічне **самостійно** реквізирувати, конфіскувати і робити потім на свою відвічальність і своє ризико. В Росії найдеть ся о-коло сто міліонів працюючого населеня. Еслиби воно утворило “союзи пяти угнетених”, то в Росії показало-би ся двацять міліонів (а кождий міліон — то тисяча тисяч) таких комун. Можна собі представити, яке вавилонське стовпо-творенє стало би, если би ті двацять тисяч комун почали самостійно ділати! Зробив би ся такий хаос, така “анархія”, що не приведи Боже! Не розумно і те, що як би такі групи стали самостійно забирати богацтва богатих, то кромі поділу, нічого би не вийшло. А поділ приводить знову до царства капіталу, до поневолення і насильства над працюючими масами.

ДО КОМУНІЗМУ ЧЕРЕЗ ДИКТАТУРУ ПРОЛЄТАРІЯТУ.

КЖЕЖ запевнити комуністичний устрій? Як прийти до него? На се партія комуністів відповідає: через диктатуру пролетаріату.

Диктатура — то значить зелізна власть, власть, котра не щадить своїх ворогів. Диктатура робочої кляси — то значить державна власть робочої кляси, котра душить буржуазію і поміщиків. Та власть робітників може вирости лишень з соціалістичної революції робітничої кляси, котра **розвалює** буржуазну державу і буржуазну власть і на єї відломках строїть нову власть — власть самого пролетаріату і піддержуючої його бідноти.

От тут, дійсно, ми стоїмо за **робітничою** державою, а анархісти — против неї. Значить, ми, комуністи за **робітничим** правительством котре **потрібне** до пори, до часу, поки **робітничя** кляса не **видержить** в їжових рукавицях своїх **противників**, поки вона не **вимуштує** всьої буржуазії, поки вона не **вибе** з неї всьої пихи, поки вона не

знищить в буржуазії всякої надії підняти ся знову до власти.

Значить, ви комуністи, за насильством? — спитають нас. Конечно, — ми відповідаємо на се. Але ми стоїмо за революційним насильством. Перше всего, ми думаємо що уговсрами капіталістів, робітнича кляса ніколи нічого не дістане. На дорозі згоди, як учать меньшевики і есери, добра ніякого не найдем. Робітнича кляса не може дсбити ся освободження інакше як через революцію, то є через скиненє власти капіталу, через поваленє буржуазної держави. А всяка революція є насильством над попередними панами. Мартова революція в Росії була насильством над насильниками - поміщиками і царем; жовтнева революція була насильством робітників, селян і жовніврів над буржуазією. І таке насильство, насильство проти тих, хто гнете мільонові маси працюючих, таке насильство не тільки не погане — але й сьвяте.

Робітничій клясі приходить ся вживати насильства проти буржуазії і після того, як вона єї звалила в відкритій революційній боротьбі. Її зрозуміло. Адже, навіть тоді, коли робітнича кляса розвалила державу, буржуазія не перестає ще існувати, як кляса. Вона зовсім не щезає зразу. Вона продовжує ще годувати надію на поворот старого устрою і тому готова піти на союз з ким би то не було проти побідившої робітничої кляси.

Досьвід російської революції 1917. року цілком се потверджує. В вересню робітнича кляса відкинула буржуазію від власти. І, тим не менше, буржуазія зовсім не успокоїлась: вона ділала про-

ти робітників, мобілізуючи всі свої сили, стремлячи розбити пролетаріят знову і добити ся того як не пранєм, так магльованєм. Вона організувала саботаж, то є контр - революційний вихід з постів чиновників і служачих, не схотівших підчиняти ся робітникам і селянам; вона організувала вооружені сили Дутова, Калєдіна, Корнілова; вона організує шайки осаула Семенова; наконець, вона кличе собі на поміч війська чужосторонної буржуазії: німецькі, японські і т. д. Значить, досвід російської жовтневої революції показує нам що робітничя кляса навіть після своєї побіди змушена мати діло з могучими зовнішними ворогами (розбійничими державами капіталу), котрі йдуть на поміч скиненій вже домашній буржуазії.

Если тверезо поглянути тепер на увесь сьвіт, то ми побачимо, що тільки в одній Росії удало ся пролетаріяту перевернути власть буржуазної держави. Увесь оставший сьвіт належить ще розбійникам великого капіталу. Совітська Росія, з її робітничо - селянським правительством, — то маленький остров серед бушуючого капіталістичного моря. Але, навіть если за побідою російських робітників послідує побіда робітників в Австрії і Німеччині, остануть ся ще великі драпіжні держави капіталу. Если вся капіталістична Европа потерпить крах і впаде під ударами робітничої кляси, остаєть ся ще капіталістичний сьвіт Азії на чолі з драпіжниками Японії; капітал Америки на чолі з дивоглядним розбійничим союзом капіталістів. Всі ті капіталістичні держави без боротьби своїх позицій не уступлять. Вони будуть бороти ся

всіми силами, щоби не дати пролетаріату оволодіти світом. Чим сильніший напір пролетаріату, чим небезпечніше положенє буржуазії, тим необхіднійше робить ся для буржуазії напружувати свої сили в боротьбі проти пролетаріату. Пролетаріят, побідивший в одній, двох, трох державах, буде неминучо спотикати ся з оставшим буржуазним світом, котрий кровію і зелізом буде старати ся розбити зусилля освободжуючої ся кляси.

Що звідси виходить? Звідси виходить, що до комуністичного устрою і після комуністичного устрою в посередині між капіталізмом а комунізмом, навіть після соціалістичної революції в декотрих краях робітничій клясі прийдеť ся видержати жорстоку боротьбу зі своїми зовнішніми і внутрішніми ворогами. А для такої боротьби потрібна організація, кріпка, широка, добре збита, маюча в своїм розпорядженю всі средства боротьби. Такою організацією кляси являєть ся **пролетарська держава**, власть робітників. Пролетарська держава як і всяка держава, являєть ся організацією пануючої кляси (а пануючою клясою являєть ся тут кляса робітничя) і організацією **насилъства**, але насилъства **над буржуазією**, средством **відбити ся від буржуазії і добити єї**.

Той зовсім не революціонер, хто боїть ся такодо насилъства. Питанє про насилъство не можна ставити так, що всяке насилъство шкідливе. То нісенітниця. Насилъство, котре практикуєть ся богатыми проти бідних, капіталістами проти робітників, те насилъство іде проти працюючих мас, і єго цілею являють ся піддержка і укріпленє ка-

піталістичного розбою. Наоборот, насильство зі сторони робітників проти буржуазії має своєю цілею освободжене від рабства мільйони працюючих людей, вибавлене від толуба капіталу, від грабительських воєн, від дикого здирства і знищення всего того що людство строїло і набувало віками і тисячо-літтями. От чому необхідним для справи революції і збудованя комуністичного устрою залізний апарат робітничої диктатури.

Всякому повинно бути ясно, що в той перехідний час робітничій клясі прийдець ся (і приходить ся вже тепер) напружувати всю свою енергію, щоби вийти побідителем з боротьби з многочисленними ворогами, і що ніяка иньша організація не зможе подавити ворогів робітничої кляси, кромі тої, котра огортає робітничу клясу і селянську бідноту всего краю. Бо чиж можна дати відпір чужосторонним імперіялістам, если не мати в своїх руках державної власти і армії? Конечно, що ні. А чи можна бороти ся з контр - революцією, если не мати в руках оружія (а то є средство насильства), тюрем, щоби саджати туди контр - революціонерів і мародерів (а се є також средство насильства) і других средств примусу і загнуждуваня? Як можна заставити капіталістів підчиняти ся робітничій контролі, всяким конфіскаціям, і так дальше, если у робітничої кляси не буде средств заставити слухати себе? Можна, конечно сказати, „ що для того достаточно кількох «союзів пять угнетених», пари боєвих дружин. Се пустяки. Коли буржуазія виставляє проти нас цілі полки, і ми маємо можливість організувати проти

неї також полки, то ми були би послідними дураками, если би не приложили всіх сил, щоби такі революційні червоні полки зорганізувати, виучити, просвітити. А те може зробити тільки така робітнича сила або робітничо - селянська організація, котра огортає увесь край. Тою організацією і являєть ся **робітнича держава, пролетарська диктатура.**

З властивостей **перехідного** часу витікає необхідність робітничої держави. Адже, навіть коли буржуазія буде поконана на всім світі, вона, при викша ледарству, ворчуча проти робітників, буде відтягатись від роботи і все і всяко шкодити пролетаріатови. Єї треба заставити служити народови. Се можуть зробити тільки **власть і держава.**

В відсталих краях (а таким відсталим краєм являєть ся Росія) існує ще маса малих і середних господарів - властителів, деришкірів, лихварів і глитаїв. Всі вони проти селянської бідноти, а ще більше проти містових робітників. Вони йдуть за великим капіталом і за бувшими поміщиками. Зрозуміло, шо робітники і селянська біднота повинні їх загнuzдати, если вони виступають проти революції. Робітники повинні думати, як би зробити правильний порядок, організувати віднятий у фабрикантів витвір, помочи зладити селянам селянське господарство, організувати правильний поділ хліба, мануфакіури, залізних прдуктів, і так дальше. А деришкір - глитаї, розживший ся під час війни, норовить ся, не хоче робити позагальному: "я сам собі господар" — говорить він. Робітники і селянська біднота повинні при-

силувати їх до послуху так само як они при-
силують до послуху великих капіталістів, бувших
поміщиків, бувших генералів і офіцерів.

Чим грізнійше положенє робітничої револю-
ції, чим більше ворогів окружає єї, тим безпощад-
нійша повинна бути робітнича власть, тим тверд-
ша повинна бути революційна рука робітників і
селянської бідноти, тим енергічнійша повинна бу-
ти диктатура. В руках робітничої кляси держав-
на власть — се топір котрий він держить напо-
готові проти буржуазії. В комуністичнім устрою,
коли буржуазія не буде вже існувати, коли кляса
не буде, коли ані внішної ані внутрішної
небезпеки також не буде, тоді той топір ні до чо-
го. Але в посередній час, коли ворог скалить зу-
би і приготовляєть ся втопити в крові всю робіт-
ничу клясу (варто згадати тільки розстріли фін-
ських робітників, розстріли в Києві, розстріли ро-
бітників і селян по всій Україні, розстріли в Лит-
ві), виходити безоружним, виходити без того то-
пора державної влади може тільки той, хто нічо-
го не розуміє.

Проти диктатури робітничої кляси кричать з
двох сторін. З одної сторони — анархісти. Вони,
бачите, проти всякої влади, а тому і проти влас-
ти робітників і селян. Їм ми можемо сказати:
“Вступайте в жіночий монастир, если ви кричите
проти того, щоби у робітників було средство на-
сильства проти буржуазії”!

З другої сторони, проти робітничої диктату-
ри виступають (хоть вони самі раньше про те
писали) меньшевики і праві есери.

Вони, бачите, проти того щоби нарушувались свободи... для буржуазії. Вони за тим, щоби буржуазні проходимці дістали знову те що мали, і зі спокійною душею розгулювали по Невським, Тверським і прочих. Вони припускають, що робітнича кляса “не дозріла” до своєї диктатури. Їм ми можемо сказати: “Ідіть до буржуазії, котру ви так любите, панове заступники. Але оставте в спокою робітничу клясу, оставте в спокою бідноту”.

Комуністична партія, якраз тому, що вона являєть ся сторонницею залізної диктатури робітників над капіталістами, деришкірами, бувшими поміщиками і всіми другими принадами старого буржуазного устрою, являєть ся й найкрайнішою, найреволюційнішою зі всіх існуючих груп і партій. Через безпощадну тверду власть робітників, через пролетарську диктатуру — до комунізму, — такий клич нашої партії: **І програма нашої партії є програма пролетарської диктатури.**

СВОБОДА ДЛЯ РОБІТНИЧОЇ КЛАСИ І СЕЛЯНСЬКОЇ БІДНОТИ; ГНУЗДА ДЛЯ БУРЖУАЗІЇ

(Свобода слова, пресн. союзів, зібрань і т. д. в совітській републиці).

АЗ у нас — диктатура робітників і селян, котра має на ціли додушити буржуазію, відбити в буржуазії всяку охоту робити спроби установлення буржуазної власти, то зрозуміло, що о ніяких широких свободах для буржуазії не може бути й мови, так само, як не може бути мови про застереженє буржуазії виборчих прав і про перехід совітської власти до буржуазно - републиканського парламенту.

На партію комуністів (большевиків) сиплють ся зі всіх сторін негодуючі голоси, а часом і грізби: “Ви закриваєте газети, ви арештуєте, ви закауєте зібраня, ви топчете свободу слова і преси, ви установлюєте самодержавіє, ви — насильники і убійці” — і багато иньшого. От се питанє про “свободи” в совітській републиці треба розібрати найдокладнішим способом.

Наведемо, перше всего оден примір. Коли —

ще в марті 1917. року — вибухла революція, і були арештовані царські міністри (Штюрмер, Протопопов і др), — чи хто небудь був проти того? Ніхто. А, мимо того, ті арешти, як і всякі иньші арешти, були порушенням **особистої свободи**. Чому ж се порушення одобрювалось всіми? І чому ми тепер кажемо: “ Та се так й треба було зробити!” Дуже просто чому: тому що то був арешт шкідливих контр - революціонерів. А в революції, більше чим коли небудь треба тямити одинайцятую заповідь: не позивай! Если не дивитися в обі, если розпустити всіх ворогів народа і не стиснути їх то з революції остануться рижки та ніжки.

Ще примір. В той час, коли арештували Штюрмерів і Горемкіних, закривали чорносотенну пресу. Се було явним порушенням свободи преси. А чи ретельне було таке порушення тої свободи преси? Конечно що ретельне. І ані оден розумний чоловік не буде заперечувати того, що так треба було поступити. Чому? Знову — таки тому, що в революційний час, коли іде боротьба не на жите, а на смерть, у ворога треба відбирати його оружжє. А таким його оружжєм являється і преса. Єще до жовтневої революції в Києві були закриті чорносотенні товариства — “Двоголовий Орел” і ще декотрі. Се було порушення свободи союзів. Але се було зроблено ретельно, тому що революція не може терпіти свободи для організації союзів проти революції .

Коли Корнілов йшов на Петербург, тоді ряд генералів застрайкував, відказуючись повинувати

ся розпорядженням тимчасового правительства. Вони заявили, що цілком піддержують Корнілова. Чи мож було піддержувати таку свободу генеральських страйків? Річ ясна: за такі страйки тих генералів - чорносотенців треба було піддати найжорстокійшій карі.

В чім же діло? Ми бачимо тепер, що порушенє всяких свобод необхідне у відношеню до противників революції. Не може бути свобод в революційний час для ворогів народа і революції, — от ясный, незбитий вихід.

Після марта і до жовтня ані меньшевики, ані праві есери ані буржуазія не кричали, що в марті пройшло “насильне захопленє” що топталась свобода (чорносотенної) преси, свобода (чорносотенного) слова і т. д. Вони не кричали проте тому, що все те робила, забравша в марті власть буржуазія: Гучкові, Мілюкові, Родзянки, Терещенки і їх вірні слуги — Керенські і Церателі.

В жовтню справа змінилась. В жовтню виступили робітники проти буржуазії, котра в марті стала їм на шию. В жовтню селяни піддержали робітників. Зрозуміло, що буржуазія стала скаженим ненависником робітничої революції і по своїй скаженій ненависти нічим не уступає поміщикам. Всі великі властителі зеднались тепер проти робітничої кляси і селянської бідноти. Всі стали кругом так званої партії народної свободи (а в дійсности — партії народної зради) проти народа. І зрозуміле також, що коли народ починає притискати тих своїх ворогів, то вони в безсиль-

ній злобі кричать: “заборчки”, “насильники”, і так далі.

Для робітника і селянина тепер ясне слідує: Партія комуністів не тільки не домагаєсь ніяких свєбід (преси, слова, зібрань союзів і т. д.) для **буржуазних ворогів народу**. Протівно. Вона вимагає, щоби все бути на поготові і закривати буржуазну пресу, розганяти зібраня ворогів народу, наказувати їм брехати, клеветати і сягати паніку; здавлювати найбезпощаднійшим способом всі проби повороту до влади. В тім як раз й заключаєть ся **диктатура пролетаріату**.

Значить, коли йде мова про пресу, ми, перше всего питаємо про яку пресу говорять — про буржуазійну чи робітничу; коли йде мова про зібраня, ми питаємо, про які зібраня йде діло — про робітничі чи про контр - революційні; коли піднімаєть ся питанє про страйки, для нас насамперед важне, чи той страйк робітників проти капіталістів, чи саботаж буржуазії або буржуазної інтелігенції проти пролетаріату. Хто не розріжнює тих річей, той нічого не розуміє. Преса, зібраня, союзи і так далі суть оружієм клясової боротьби, а в революційну епоху, в революційний час вони суть оружієм горожанської війни, нарівні зі складами оружія, арматами, порохом, бомбами. І всьо питанє заключаєть ся в тім, яким клясам проти якої другої кляси вони направляють ся. Робітнича революція не може оставити свєбід для організації повстаня Корнілових, Дутових, Мілюкових проти працюючих мас. Так само не може лишити повної свєбоди організацій,

слова, преси, зібрань для контр - революційних шайок ведучих з великим упертем свою політику і тільки ожидаючим случаем би кинути ся на робітників і селян.

Коли праві есери і меньшевики виставляють гасло (боєвий клич) Установчого Зібрання, то вони клопочуть ся про голоси для буржуазії. Так само коли вони кричать про знищенє всяких свобод, вони клопочуть ся про свободи для буржуазії. Невільно рушати буржуазної преси, буржуазних проводирів, контр - революційні буржуазні організації — от на ділі позиція тих панків.

Та, — скажуть нам, — ви-ж закривали і меньшевицькі і есеровські газети; партія комуністів не раз посягала і на особистости почетних одиниць, сидівших свого часу — за царя — в тюрмах. Як же се може бути? На се питанє мож відповісти другим питанєм: коли правий есер Гоц організував повстанє юнкрів і офіцерів проти жовнірів і робітників, то що, по голові його за се гладити? Коли правий есер Руднев разом з правим есером полковником Рябцевим вооружили в жовтню московську білу гвардію, буржуазних синків, домоволодітелів і прочих панків, золоту молодіж разом з офіцерами і юнкрами пробували здавати арматами і заляти кровію жовтневе повстанє робітників і жовнірів, — то що, повісити їм за те медаль на груди? Коли меньшевицька газета «Вперед» (в дійсности «Назад») і есеровська «Труд» брехали московським робітникам в найгорячіший і найбоєвійший момент, що Ке-

ренський взяв Петербург (а вони се робили на те щоби розбити волю робітників), — то чи-ж за такі провокаторські жарти хвалить?

Що виходить з того всего? З того виходить те, що если соціал - запроданчі діячі і соціал - запроданчі органи починають служити буржуазії аж надто гарячо, если вони перестають відрізняти ся на ділі в своїх виступах від чорносотенно-кадетських погромщиків, тоді і до них треба і повинно ся прибрати тії-ж міри, що й до їх возлюблених хозяїв - благодателів. Тепер багато таких панів, котрі боролись проти царя і поміщика але котрі кричать втомленим голосом, коли робітники посягають на багатства буржуазії. За минуше, — спасибіг їм. Ну, а если вони в теперішности нічим не відрізняють ся від чорносотенців, — так вже хай не вимгають багато.

Если для буржуазії і всіх ворогів пролетаріяту і селянської бідноти необходима гнужда, то для самого пролетаріяту і селянства повна свобода слова, союзів, преси і проче, обезпеченє і то не тільки на словах але й на ділі. Ніколи, при ніякім устрою не було тільки робітничих і селянських організацій, як тепер при совітській власти. Ніколи ніяка держава не помагала так многочисленным організаціям, як в наші дні, при совітській власти. Се виходить з тої простої причини, що совітська власть є власть самих робітників і селян, і не дивно що така власть помагає другим організаціям робітничої кляси, оскільки се можливо, і на скільки на се є средства і сили. І — повторюєм — комуністи уводять на ділі ті свобо-

ди, а не тільки проголошують їх світови. От малий примір: свобода робітничої преси. Під напором зі сторони робітничої кляси і буржуй міг би згодити ся на більшу або меншу свободу для робітничої преси. Але у робітників нема средств, друкарні всі в руках капіталістів. Папір — в руках капіталістів, котрі все скупили. Робітник ходить зі своєю свободою преси, а здійснити тої свободи не може: ні за що, ні на чім. Комуністи-ж підбирають ся до панів володітелів друкарень і паперу і кажуть їм: пролетарська держава конфіскує ваші друкарні, обявляє їх власністю робітничої і селянської держави і віддаєм їх до розпорядимости товаришам робітникам—хай здійсняють вони на ділі своє право на пресу. Зрозуміло, що панове капіталісти скавулять від того. Але тільки так можна добити ся дійсної свободи робітничої преси.

Ще одно питанє можна нам завдати: чому большевики раньше не говорили про знищенє повної свободи для буржуазії? Чому вони раньше самі були за буржуазно - демократичною республікою? Чому они раньше самі були за Установчим Зібранєм і не говорили про відобранє від буржуазії виборчих прав? Чому, словом, они перемінили тепер свою програму відносно тих питань?

Дуже просто, чому. Робітничка кляса не мала раньше настільки сил, щоби йти на прямий штурм буржуазної кріпости. Єї потрібні були приготования, скупленє сил, осьвідомленє мас, організація.

Она, наприклад, потребувала свободи робітничої преси, своєї а не хазяйської. Але она не могла прийти до капіталістів і їх державної власти і вислати домагане: **закрийте, панове капіталісти, свої газети а відкрийте наші, робітничі.** Над нею би тільки насміялись, тому що таке домагане смішно представляти капіталістови: те значить, **домагатись від него щоби він себе різав власними руками.** Такі домаганя виставляють тільки тоді, коли ідуть на штурм. А раньше не було такого часу. От чому робітник говорив (і наша партія говорила): хай живе свобода преси (всьої преси, і буржуазної)! Або другий примір. Ясно, що робітничій клясї хазяйські союзи, — ті котрі викидають робітників на вулицю, ведуть чорні списки і проте, — дуже шкідливі. Але робітнича кляса не могла сказати: **закрийте свої союзи, відкрийте наші** Для того треба було би **зломити капіталістичну власть.** А на се не було сил. От тому тоді і наша партія говорила: ми **домагаємось свободи союзів (взагалі, не тільки робітничих).**

Тепер часи змінили ся. Тепер йде вже мова не про повільне підготовленє до бою; тепер ми живем в часі **остатнього штурму,** після першої великої побіди над буржуазією. Тепер перед робітничою клясою стоїть друга задача: **доломити опір буржуазії .**

Тому тепер робітнича кляса, котра ділає во імя **освободження всего людства від звірств і страхіть капіталізму,** повинна з неуклонною рішучіс-

тію довести ту задачу до кінця: ніяких потурань буржуазії, — повна свобода і можливість ту свободу здійснити для робітничої класи і селянської бідноти.

НАЦІОНАЛІЗАЦІЯ БАНКІВ.

Банки спільна власність працюючих.

ПРИЧИНОЮ всего горя в капіталістичнім суспільстві являють ся ті обставини, що всі средства витвору належать клясі поміщиків і капіталістів.

Вибавитись від того можна тільки одним шляхом — шляхом відобрання тих средств витвору з рук капіталістичної кляси (будь то віддільна капіталістів або хазяйських союзів, або буржуазної держави) і шляхом віддання тих средств витвору в руки працюючих кляс.

Се мож зробити і се робить ся, як у робітників і селян є в руках таке сильне оружє, як їх працююча совітська власть.

Зрозуміло, що тут треба іти таким шляхом щоби перше всего відняти в капітала найголовніші і найважніші області, взяти головні економічні кріпости капіталу. По друге, необхідно почати з того, що найлекше не тільки взяти, але й організувати, поставити під свою контролю і дисконто і пустити діло так щоби воно йшло як найгладше. Ми-ж знаємо вже, що задача робітничої кляси і селянської бідноти заключаєть ся

зовсім не в тім щоби відняти всьо в богатих і віднявши розложити по своїх кишнях, зрабувати і поділити, а в тім, щоби устроїти працююче суспільство, працююче і організуюче витвір продуктів і його поділ після пляну. А звідси виходить, що робітничій клясі насамперед треба злапати ся за ті організації котрі і раньше існували, але тільки для користи капіталістів, і ті організації переробляти на свій лад, поставити їх на другу ногу так, щоби они служили не капіталістам і поміщикам, не пройдисьвітам, а працюючому народу.

Тому, як раз наша партія виставляє домагання (се домагання проведено вже в житє) **націоналізації банків**, то є, передачі банків в руки пролетарсько - селянської держави.

Звичайно думають, що всьо значіне банків стоїть в тім, що в банкових льохах лежать купи золота і маси паперових грошей і вартостей, і що іменно через те комуністи дивлять ся на банки. Та в самій сути річи, се не так.

Теперішні банки — то не тільки грошеві мішки. Се -- щось багато більше. А іменно: банки являють ся організаційною головою, **вершечком капіталістичної організації, котра управляє промислом**. Як се робить ся? А от як. Капіталісти - промисловці наживають свої доходи непереривно, і капітали течуть до них як непереривний потік. Де діває капіталіст одержані приходи? Часть він проїдає, пропиває, промарнує. Другу значно більшу часть він відкладає для розширення свого "діла". Але розширити те своє діло

він може не кожного часу, а тоді, коли в него накопичить ся “надбуток”, досить велика сума, достаточна, скажемо, для того, щоби устроїти новий фабричний будинок, або купити нові машини. До того часу, доки того нема, він, щоби грошевий капітал не лежав “даром”, віддає його до банку і дістає з банку певний процент.

Насуваєсь тепер питанє, чи лежить той капітал в банку і побільшуєть ся там сам собою? Цілком ні. Банк пускає той капітал в рух. Він або сновує свої підприємтя і дістає з них значний прихід, або купує часть паїв (акцій) уже існуючих підприємть, або купує часть акцій таких підприємть, котрі тільки що повстають. На свої паї (акції) він дістає процент (дивіденди), значно більше високий, як ті суми, котрі він виплачує вкладчикам.

Ріжниця зістаєть ся в банку. Та ріжниця побільшуєть ся, знова пускаєть ся в рух, і таким способом росте власний капітал банку. Чим дальше, тим банки становлять ся більше правдивими хазяїнами промислових підприємств: одними підприємтями вони володіють цілком; другими

лише частію. Досвід показав, що вистарчить володіти 30 - 40 процентами всіх паїв, щоби по сути річи всім розпоряджати ся. І в дійсности так воно і робить ся. В Америці, наприклад, два банки розпоряджають і управляють всім промислом. В Німеччині чотири банки держать в руках господарське жите краю. Те саме було до звісної степені і в Росії. Значна більшість великих під-

принять в Росії — то акційні компанії (товариства на паях).

І от русські банки являлись володителями дуже великої кількості акцій (паїв) тих підприємств, так що акційні компанії знаходились в найтіснішій звязи і в повній залежності від банків, були у них “під початком”. Так як один банк розпоряджується судьбами **многих** промислових підприємств, то зрозуміло, що ряд більших банків являється по суті рідною головною управою промислу, центром, де сходяться нитки від різного роду підприємств. От чому **забрано банків**, вийнято їх з приватних рук, передача їх в руки робітничо-селянської держави, або як говорять, їх націоналізація, повинна була стати першою необхідністю для робітничої кляси. Конечно, буржуазія, її преса і її півголовки підняли з тої причини дикий крик: “Большевики — грабителі! Большевики — злодії! Не дайте грабити народного багатства і народних ощадностей!” Але увесь той крик, був вповні зрозумілим: буржуазія чула, що націоналізація банків є перехід до працюючих кляс головної кріпости, головної твердині капіталістичного суспільства, і за тим, що те — перший і найрішучіший крок до розвалення світа наживи і експлуатації. Раз пролетаріят наложив свою руку на теперішні банки — то значить що він в значній степені держить вже **віжки від промислу**.

З другої сторони, не тяжко зрозуміти, що без націоналізації банків було би не можливо відіпхати капіталіста з фабрик і заводів. Теперішня

фабрика зависить від банку: або банк нею просто на просто володіє, або він володіє частию акцій, або він дає її кредит в яких небудь інших формах, в другий спосіб. Представимо собі тепер, що робітники взяли, яку небудь фабрику під свою контролю. Если банк в приватних руках, а руках буржуазії, тоді такому підприємству — криза: йому банк заявляє що відмовляє ся від всякого кредиту. А се все одно, що відтяти обсажену кріпость від довозу. Тоді робітники неминучо повинні були би піддатися і кланятися до ніг панови. Значить, при націоналізації банків совітським правительством робітничо - селянська власть дістає можливість розпоряджатися і управляти грошовими средствами і все можливими паперами, котрі ті грошові средства замінюють, для того щоби не тільки не перешкаджати переходу промислу в руки працюючих кляс, але наоборот щоби тому переходу помагати. Сила, котра в руках банкірів була направлена проти **робітників**, робить ся в такім случаю силою помагающею робітничій клясі і направленою проти капіталістів.

Найголовніша задача стоїть в тім, щоби ріжні, перше приватні банки зілляти в оден народний банк, зєднати діяльність банків або, як говорять, **централізувати банкове діло**. Тоді, при переході промислу в руки робітничої кляси, народний банк перемінив би ся в головну рахункову касу, в заведенє, котре творить взаїмні "розплати" між віддільними підприємствами і віддільними галузями витвору. Сама суть річи. Припус-

тім, що від центрального банку зависить угольний, сталевий і залізно-дорожній промисл. Кождий з них повинен споживати продукти другого: сталеві заводи повинні дістати уголь з копалень, заводи обробляючі сталь повинні дістати ту сталь у сталевовиливарних заводах і так дальше. Зрозуміло, що раз всі ті підприємства зависять цілком від банку то всякі "розплати" можуть робити ся розрахунковою канцелярією, центральною бухгалтерією, де видні відносини між ріжними підприємствами і ріжними витворами. В зависимости від тих відносин банок піддержує ("фінансує") промисл доставляючи йому грошевої підмоги.

В кінці кінців, если-би вдало ся як слід організувати все діло (а до того і стремить наша партія і совітська власть на чолі котрої наша партія стоїть), то витворила-бись така картина: всі галузи витвору належать трудовій, робітничій державі; они обєднані центральним народним банком; тут сходять ся всі нитки від віддільних підприємств, зєднаних по галузям витвору; в банку ведеть ся точне вирахованє тих підприємств і всіх умов між ними, котрі взаїмно спомагають ся, так як одна галузь витвору доставляє продукти для другої; в банку, в тій рахунковости спільного витвору, відбиваєть ся таким способом загальне положенє витвору, а також відношенє між ріжними частями того витвору. Централізованє і націоналізованє (т. є обєднанє і знаходячє ся в руках робітничо - селянської держави) банкове діло перемінюєть ся в загальну бухгалтерію соціалістичного товаришського витвору.

ВЕЛИКИЙ ПРОМИСЛ—РОБОЧОМУ НАРОДОВИ.

(Націоналізація промислу.)

ІЛЬШИМ кроком на дорозі виймлення средств витвору з рук експльоататорів являєть ся пролетарська націоналізація банків. Алеж все-ж если би на місцях, на самих фабриках і заводах, заховалаби ся власть капіталістів, їх право власности хотяй би на ту часть великого витвору, котра не належить банкам безпосередно, то доброго вийшло - би дуже мало. Ті підприємця тягнули би грошеві средства з банку, а панове капіталісти преспокійно експльоатували би своїх робітників і ще діставали би субсидії тратячи їх незнати на що. Дятого, перехід до комуністичного устрою, котрий неможливий без націоналізації банків неможливий в той же час без пролетарської націоналізації великої продукції.

І тут наша робітнича кляса і наша партія ідуть таким шляхом щоби не тільки зломити старе, вирвати у капіталістів розпоряджене над продукцією, але щоби зробити нові відносини. От чому націоналізація промислу повинна робити ся,

починаючи з великої продукції і перше всего з так званих **синдикатованих галузей**.

Що таке синдикований (об'єднаний в синдикати) промисл? Синдикати — то великі хозяйські союзи; коли капіталісти кількох підприємств видять, що їм не потрібно відбивати оден від другого купця, а багато вигідніше заключити тісний союз для того, щоби спільно обдирати публику, тоді они організують синдикати або ще більш тіснійший союз фабрикантів, трост. Коли підприємці не об'єднані в такі союзи, то кождий з них збиває ціну другому: всякому хочеть ся відбити купця у свого противника - конкурента, а се мож зробити тільки так, що приходить ся продавати дешевше як він: він тоді не видержить, починає нищити ся. Така боротьба межи самими підприємцями - хазяїнами приводить до того, що дрібнота не видержує і гине; побіджають великі жируни капіталу, богатші підприємці. Припустім тепер, що остаєть ся в якій небудь галузі продукції (скажем в металъництві) три-чотири великі фірми. Если котра небудь з них сильнійша від других, тоді она веде боротьбу до того часу, поки не знищить оставших. А если сили в них приближно однакові? Тоді ясно, що взаїмна боротьба безплідна: она буде нищити суперників в рівній мірі. Ось тут то й появляєть ся у них стремліне заключити межи собою угоду: они організують союз тих підприємств і договорюють ся, що будуть продавати свій товар не низше від таких то а таких цін; они ділять ся між собою замовленнями або назначають одній фірмі оден район,

другій фірмі другий район словом, добровільно ділять між собою ринки. Так як увійшовші в синдикат фірми витворюють переважно багато більше як половину всего продукту даної галузи, то се значить, що синдикат панує над ринком, що синдикати можуть установляти досить високі ціни на продукт, обдирати своїх земляків , як липу. Та раз они входять в союз, то більш як правдиво, що їм приходить ся творити загальну управу для передше розділених підприємств, вести спільний строгий рахунок витворених продуктів, наложувати поділ замовлень, словом, організувати продукцію. Не для народа, не для того щоби народ дістав більше, а для приходів і барисів капіталістів, для того, щоби з робітників більше дерти, купця обдирати, — от для чого організують ся капіталісти в свої союзи.

Тепер зрозуміло, чому робітнича кляса повинна найсамперед націоналізувати ті галузи продукції, котрі були синдиковані. Се — тому, що самі капіталісти їх zorganizували. А з організованою продукцією — хочай би єї перше організували панове капіталісти — легше справити ся. Треба, конечно, переробити капіталістичні організації на зовсім иньший манер; треба викинути з відти застарілих ворогів робітничої кляси; треба забезпечити трівку позицію для робітників так, щоби все було підчинене робітникам; де-що треба знищити зовсім. Тут і для малої дитини зрозуміло, що такими галузями продукції легше оволодіти. Тут все одно, що з державними желізничними дорогами: они були організовані буржуазною

державою. Але все-таки, як раз тому, що тут була централізована управа, була організація, і робітничій державі легше взяти їх в свої руки.

В Західній Європі (а особливо в Німеччині і в Злучених Державах Америки), майже вся продукція під час війни, перейшла до буржуазної держави. Буржуазія там рішала, що єї не дідатись побіди, если заборча війна не буде поставлена після послідного слова науки. А теперішня війна вимагає, щоби на ню не тільки тратили гроші, але щоби і вся продукція була для війни зорганізована, щоби був строгий розрахунок всього, щоби нічого злишнього не тратилось, щоби всі сили були правильно розділені. А се можливе тільки тоді коли с централізована, зорганізована управа. Буржуазія Європи зробила се, передаючи майже всю продукцію своїй розбійничій державі. Зрозуміло, що тут ся зорганізована продукція не для того організована, щоби приносити користи робітничій клясі, а для того, щоби вести заборчу війну і давати на ній нажити ся буржуазії. Недивно, що на чолі тої зорганізованої каторги стоять генерали, банкирі, найбільші експльоататори. Не дивно також, що там робітничя кляса подавлена, перероблена в білого раба, в кріпака. Але, з другої сторони, если робітничя кляса розібе там буржуазну державу машину, тоді єї буде дуже легко оволодіти продукцією і поставити єї на новий лад; єї прийдець ся вигнати генералів з банків і поставили всюди своїх людей; але она зможе використати той апарат розрахунку, контролі управи. котрий був вже зроблений пажер-

ливцями капіталістами. От чому західно європейському робітникови в тисячу раз трудніше **почати** (зруйнувати сильну буржуазну державу), але буде **лекше кінчати**, маючи під рукою зорганізовану буржуазією продукцію.

Російська буржуазія, котра виділа що єї власть не трівка, що пролетаріят близький до побіди, боялась ступити рішаючо на той шлях, по котрім пішла західно європейська буржуазія. Она розуміла, що разом з державною властію перейде тоді до робітничої кляси і упорядкована продукція. От чому она не тільки не старалась про організацію, але, наоборот, стреміла до роздроблення і навіть при Керенськім ще саботажувала (псувала) продукцію.

Однак, треба замітити, що в Росії ще до війни, почасті завдяки чужосторонньому капіталу, важнійші галузи промислу були вже синдикатовані. Особливо се треба сказати про так-званий тяжкий промисл (камінний уголь, металева продукція і т. д.). Всім звісні такі великі синдикати, як “Продамета”, “Продуголь”, “Продвагон”, “Кровля” і прочі. От отсю то тяжку індустрію треба необхідно націоналізувати перше всего (се вже робить ся; напр., уральська продукція націоналізована майже скрізь), а потім націоналізувати загально увесь **великий промисл**. Разом з переходом в руки робітничої держави великого промислу і малий буде поставлений від неї в зависимість. Адже-ж багато, малих продукцій зависить зовсім від великих і від всяких націоналізацій. Буває так, що они являють ся прости-

ми початковими майстернями при великих підприємствах; в другім случаю они зависять від него, як купця сирого матеріялу; в четвертім они зависять від банків, і так дальше. Разом з націоналізацією банків і великого промислу они зразу становлять ся в свого рода підчинене націоналізований продукції. Конечно, остаєть ся ще маса маленьких хазяйчиків, чагарників і т. д. Їх в Росії дуже а дуже багато. Але все-ж **основа** нашого промислу—то зовсім не чагарники, а велика продукція і націоналізація робітничою державою тої продукції наносить непоправний удар. Банки і великий промисл — се дві головні кріпости капіталу. Їх експропріяція, то є захват робітничою класою, робітничою властію, то є кінець капіталізму і початок соціалізму. Средства продукції — та найголовнійша опора людського істнования — віднімаєть ся тут у купки експльоаторів і передаєть ся в руки робітничої класи, в руки робітничо - селянської власти.

Меньшевики і праві ессери, котрі ані кроку не хотять відступити від капіталізму і йдуть рука в руку з буржуазією, прекрасно почувають, що тут наносить ся великий удар в саме серце капіталістичного устрою, котрий ім так милий і приємний. При тім они морочать голови робітникам, розказуючи, що ми “не дозріли” до соціалізму, що в нас такий відсталий промисл, що організувати його абсолютно не можливо, і так дальше. Ми вже виділи, що все те далеко не так. Відсталість Росії заключаєть ся зовсім не в тім, що в наших промислі мало великих підприємств, — нао-

борот ,у нас їх дуже багато. Відсталість наша заключаєть ся в тім що увесь наш промисл занадто мало займає місця в порівнанню з селом. Але і тут не можна зменьшувати значіня нашого промислу: адже недаром робітнича кляса веде за собою всі живі сили революції.

Цікаві ще от які обставини. Панове меньшевики і праві есери виставляли свого часу, коли власть була в буржуазії і у них, програму державного регульованя промислом. Тоді они не плакали над нашою відсталістю. Тоді они уважали можливим організувати промисл. В чім же діло? А в дуже простій річі. Меншевики і есери вважають потрібним, щоби **буржуазна** держава організувала продукцію (в Західній Европі з сим згодить ся і Вільгельм, і Юрій, і президент Вільсон); партія комуністів, хоче наоборот, щоби продукція була зорганізована **пролетарською** державою. От так просто відкриваєть ся ящик. Тут все-ж та стара історія: меньшевики і есери ідуть назад до капіталізму, комуністи — вперед, до соціалізму і до комунізму. І найбільшим кроком на тім шляху комуністи вважають націоналізацію банків і націоналізацію великої продукції.

СПІЛЬНЕ ОБРОБЛЮВАНЄ НАРОДНОЇ ЗЕМЛІ.

ОБТНЕВА революція зробила те, чого добивались російські селяни протягом століть: она відобрала в дідичів землю і передала єї в руки селян. Питанє заключаєть ся тепер в тім, як з тою землею тепер розпорядити ся. І тут ми, комуністи, повинні заняти таку саму позицію як в питаню про поділ промислової продукції. Конечно, землю мож поділити не так як фабрику. Але щоби вийшло з поділу землі на приватну власність з поділу землі поміж поодинокими селянами? Вийшло би те, що той у коло були запасені сякі-такі гроші, хто сильнійший та багатший, вийшов би скоро “влюди”, з лихваря, з дерішкіра ліз би ще висше починав би скуплювати землю у тих, які були б біднійші. Дивиш ся, через якийсь час а село поділило ся на великих володїтелїв землі — дідичїв і бідняків, котрим остало би ся одно: або їти в місто, або найняти ся у селянського богача. Правда, ті нові дідичі були би

не з дворян, а з богатих мужиків, але ся ріжниця не велика. Деришкір - поміщик — се правдивий павук “жох”, котрий буде сидіти на шиї у бідноти ще більш кріпко, чим вироджуючий ся дворянчик, миршавий і до нічого не спосібний.

Значить, на дорозі поділу нема ніякого виходу. Вихід той тільки в суспільній, **народній** власності на землю, в тім, що земля являєть ся спільним достоїнством працюючих. Совітська власть увела закон про соціалізацію землі; поміщики відіпхані від неї. Земля стала спільною власністю працюючого народа.

Але сего мало. Треба стреміти до такого устрою, щоби землю не тільки спільно володіти, але щоби єї спільно і **управляти**. Єсли нема тої спільної товаришської управи, то тоді, що не проголошуй, які закони про соціалізацію не видавай, все одно з того нічого не вийде. Оден буде колупати на своїй части, другий на своїй і, єсли будуть так ріжно жити без взаїмної помочи, і без спільної роботи, то мало по малу приучать ся дивити ся на землю, як на свою приватну власність. І ніякі закони зверху тут нічого не допоможуть. **Загальне оброблюване землі** — от до чого треба стреміти, от чого треба добивати ся.

В селянськїм господарстві, так само як в промислі найліпше вести продукцію в великїм розмірі. При великій продукції можна приміновати добрі селянсько - господарські машини, можна ошаджувати всякий матеріял, а саму роботу поставити на оден плян, кожного робітника поставити на його місце, вести над всім строгий розрахунок,

щоби не розходувати ані матеріялів, ані сил. Тому то задача заключаєть ся зовсім не в тім, щоби кождий селянин порпав оя на маленькій пайці, як гнійний вуж в своїй кучі, а в тім, щоби селяни-бідняки переходили до спільної праці по можливості в самим найбільшій розмірі.

Як-же се зробити? Се можливо і повиннось робити двома дорогами: по перше товаришським оброблюванем передше великих дідичівських маєтків; по друге, організацією працюючих селянсько - господарчих комун.

В передших дідичівських маєтках, де земля не цілком давалась в аренду селянам, а де велось своє власне господарство, те господарство велось конечно, в десять раз ліпше, як у селян, вся біда була тільки в тім, що доходи з того йшли в руки дідичів, які сиділи на селянській шиї. І от тут для комуністів ясно одно: так само як робітники не повинні розбирати фабричний інвентар, ділити його між собою і псувати фабрику, точно так само повинні поступити і селяне. В дідичівських маєтках буває тепер багато добра: тут і коні, і рогатий скот, і всякі плуги, і запаси насіння, иньшим разом і машини - жнивварки, косарні, сиробарні, цілі заводи понапаковувані. І от було би дурним все те розібрати і рознести по віддільних дворах. В тім заінтересовані деришкіри: они знають, що раньше чи пізнйше все в їх руки попаде, що они відкуплять від бідного мужика його долю. Деришкір ріжно розуміє, що на тій дорозі поділу, буде йому в кінці кінців, користь. Наоборот, зовсім иньші інтереси в бідних селян, у

пів-пролетарів, у тих хто сам ледво - ледво пхав, а то і в найми ходив. Для селянської бідноти в тисячу раз вигідніше поступити з великими маєтками так, як робітники поступають з фабриками: взяти їх під свій розрахунок, контролю і управу; спільно оброблювати бувший дідичівський маєток; не розбирати по віддільних дворах, а сильно користувати ся всіми машинами і інвентарем, котрі раньше були у дідича, а тепер перейшли в руки селян; на спільний рахунок прикликувати собі агрономів, знаних людей, і оброблювати землю, не по дурацьки а так, щоби земля родила не меньше від того як она родила в дідича, а більше. Взяти землю не тяжко. Взяти маєток також показалось не тяжко. Се і треба було зробити. Як не відговорювали ессери і меньшевики мужиків (беззаконіє, мовляв, і нічого з того доброго не вийде і одна кровава лазня через те в селі витворить ся, і се і те), але селяне землю взяли, а совітська власть помогла їм в тім. Богато труднійше, вдержати ту землю в руках працюючих, зберечи єї від дерешкірів, в котрих вже на те розгорілись очи. І от тут-то селянській бідноті треба тямити, що она пильно повинна дизитись за цілістію суспільного добра. Адже, тепер бувше дідичівське добро — добром суспільним. Єго треба хоронити і берегти як зіницю в оці. Його треба розмножувати в користь всіх працюючих. Тут треба, в дійсности, зорганізувати діло так, щоби виборні селянської бідноти і робітників повітові совіти і їх земельні відділи за всім слідили, не давали, нічому пропадати і

помагали би суспільному оброблюванню бувших дідичівських маєтків. Чим більше буде наладжена суспільна продукція в таких маєтках, тим краще. Се значить, що і хліб буде краще родити ся і дерешкіри не добуть ся свого і що селяни будуть все більше і більше учити ся спільного, загального оброблювання — найважнійшої в комунізмї річи.

Але, не тільки треба хоронити старі дідичівські маєтки, щоби їх оброблювати на нових основах. Треба стреміти до зорганізованя з маленьких працюючих пайок загальних великих селсько - господарчих працюючих комун. Тепер, власть в руках самих робітників і селян. А се значить, що она буде, — наскільки се можливе — помагати всякому доброму початку! Треба лишень, щоби самі біднійші селяне і пів-пролетарі, а також бувші батраки проявили більше самодіяльности, свого власного початку. Слабосильні селяне-бідняки в одинці нічого не зможуть зробити, будуть заледво в можливости як-небудь держати ся. Але они зможуть багато добити ся, если пічнуть свої працюючі пайки зєднувати, спільно доставляти собі знаряди — при помочи міських робітників — і таким способом, спільно оброблювати землю на товаришських засадах. Міські совіти і господарські організації робітників, будуть таким працюючим селянсько-господарчим коммунам помагати, доставляти їм желізні і манюфакторні продукти; они будуть помагати їм в доставі агрономів і дорадчих людей. Мало помалу, таким способом передший замарга-

ний мужичок, котрий дальше від свого міста нічого не видів пічне переробляти ся в товариша, котрий разом з другими товаришами, нога в ногу, рука в руку буде йти по дорозі спільної роботи в великім розмірі.

Зрозуміло, що для такої будівлі всього діла потрібна добра організація селянської бідноти. Та організація повинна мати перед собою дві головні задачі: по перше, боротьбу з селянськими дериськірами з глитаями, передшими трахтирниками, словом, з селянсько - господарчою буржуазією; по друге, налаштуванє селянсько - господарчого витвору, контролю над тим, як поділюєть ся земля; організацію працюючих комун, стараня про правильне використуванє перших дідичівських маєтків; иньшими словами — громадську роботу нового селянського устрою. Таку організацію біднійші селяне повинні строїти в ролі повітових совітів, а при тих повітових совітах заводити всякі спеціальні відділи: напр., харчовий, земельний і так дальше. Земельні відділи селянських совітів повинні бути і помагачем селянській бідноті в земельнім питаню. Для того щоби діло було вірнійше, то найліпше устроювати організацію тих совітів так, щоби місцеві або близько живючі фабричні робітники також мали там своїх представителів; робітники — народ більше досвідчений, як селяне, більш привикший до товаришського веденя діл, більш досвідчений також в тим, як бороти ся з буржуазією. Робітники все будуть піддержувати селянську бідноту проти богачів, а тому в них селян-

ська біднота найде собі найлучших помічників.

Біднота не повинна дати себе звести. Боролись, боролись за землю, нарешті, відобрали її в дідичів. Як би не стратити її знова! Як би не пустити її зі своїх рук! Ся небезпека є, если піти по дорозі роздроблення землі, і поділу в приватну власність. Ся небезпека щезне, если селянська біднота разом зі всею робітничою клясою пійде по дорозі великого товаришського витвору. Тоді ми всею силою пійдем до комунізму.

РОБІТНИЧА УПРАВА ПРОМИСЛОМ.

К на землі головна роля в управі землею на місцях переходить поступенно до організацій селянської бідноти — все можливим селянським совітам з їх відділами, так само і управа промислом буде переходити і переходить (а наша партія іменно сего домагаєсь) до робітничих організацій і до органів робітничо - селянської власти.

До жовтневої революції і першого часу після неї робітнича кляса і наша партія виставляли домагання **робітничої контролі**, т. є робітничого надзору за тим, щоби у фабриках і заводах капіталісти не скривали запасів палива і сирих матеріялів, не мошенничили і не спекулювали, не псували продукції і не сьміли відправляти робітників як попало. Над витвором, купном, продажею продуктів і сирих матеріялів ,над їх береженем, над грошовими средствами підпринять установлював ся робітничий надгляд. Однак, показалось що самого надгляду замало. Особливо недостаточним показав ся такий надгляд при націоналізації витвору, коли всякі права панів капіталістів знищуєть ся і коли підпринятя або цілі галузи витвору переходять до держави ро-

бітничої кляси і селянської бідноти. Тут ясно, що одним **наглядом** далеко не зайдеш, що **необхідна** не тільки робітнича контрола, а і **робітнича управа** промислом: робітничі організації, фабрично - заводські комітети, професіональні, економічні відділи совітів робітничих депутатів, наконець, органи робітничо селянської власти (ріжного рода спеціальні комітети, совіти народного господарства і т. д.) — от ті організації, котрі повинні не тільки надзирати, але і **управляти**. Тут треба відмінити от що.

Серед декотрих верств несвідомих робітників панує таке розумінє діла: ми мовляв, берем нашу фабрику в наші руки — і баста. Раньше, припустимо, фабрика була власністю фабриканта Сидорова, тепер она — власність робітників тої фабрики. Гакий погляд, дуже не добрий. Він нагадує поділ. Если би виробилось таке положене, коли кожда фабрика належить робітникам **тільки тої фабрики**, тоді витворилобись те, що між фабрикантами почала би ся конкуренція; одна суконна фабрика стреміла би дістати більше чим друга, они стали би відбивати одна в другої купця; при тім робітники одних фабрик руйнувалиби ся, других -- богатіли, приймаючи робітників з зруйнованих, — словом, відома картина: як і при поділі, в скорім часі витворив би ся капіталізм.

Як бороти ся проти того? Очевидно, що треба створити такий порядок робітничої управи підприємствами, котрий прилучив би робітників до погляду, що кожда фабрика є власністю не робітників тої фабрики, а **всього робочого народа**.

Діпняти сего можна слідуочим способом:

В кожній фабриці і в кождім заводі може бути робітнича управа, але треба єї творити так, щоби більшість тої управи була не з робітників тої фабрики, а складала би ся з робітників і служачих (робітникам повинна бути забезпечена більшість, так як они — більше надійні сторонники комунізму), а як більшість робітників буде не з даної фабрики, то фабрика буде управляти ся так, як сего вимагають інтереси всьої робітничої кляси в цілости.

Всякому робітникови зрозуміло, що фабрики і заводи не можуть обходити ся без бухгалтерів, техніків, інженерів і прочих. Тому задачею робітничої кляси являеть ся поставити собі ті верстви на службу. Поки робітнича кляса ще не могла виділити зі своїх рядів таких спеціалістів (а она буде їх мати, если вдасть ся провести пляни про загальне образование і про доступність спеціального висшого образования для всякого), до того часу єї волею - неволею прийдець ся приплачувати і переплачувати тим спеціалістам. Хай они послужать робітничій клясі так, як они раньше служили буржуазії. Раньше они були під єї контролею і наглядом, тепер они будуть під контролею і надзором робітників і наймитів.

Для того, щоби витвір йшов гладко, необхідно, як ми вияснили вже раньше, щоби був спільний об'єднаний плян. Сего зовсім замало, як в кожній великій фабриці буде своя управа. Адже фабрик богато, існують ріжні галузи витвору; всі они звязані між собою, зависять одна від дру-

гої: дають камено-угольні копальні мало угля — остановлюють ся фабрики і желізни дороги; нема нафти — не можуть ходити пароходи; нема бавовни — нема що робити ткальним фабрикам. Тут значить, треба створити таку організацію, котра огорнула би увесь витвір, мала би загальний плян і була би зєднана з робітничими управами віддільних фабрик і заводів, вела би зі всіх запасів і зі всіх потреб точний рекорд, не для одного міста і не для одной фабрики, а для всего краю. Необходимість такого загального пляну видна особливо, на примірі, желізних доріг. Кождий молодець тепер розуміє, що від желізно-дорожного знищення приходять неімовірні нещастя; в Сибірі, приміром, є лишній хліб, а в Петрограді мало що не голод. Чому? Тому що навіть той хліб котрий є, недоступний для жителів Петрограду, — його не можуть перевезти як слідує. Длятого, щоби був правильний рух, необхідно, щоби всьо було вираховане і розділене. А се можливе лишень при однім пляні. Представмо собі, що на одній верстві желізноі дороги управляють по однім, а на другій — по другім, на третім по третім, не уважаючи одні на других. Витворила би ся страшна каша. Тої каші можна уникнути лишень при централізованій, обєднаній управі. Тому появляється необхідність в таких робітничих органах, в таких трудових організаціях, котрі зєднали би цілі галузи витвору між собою, котрі наконець, зєднали би в одну цілість, зєднали би діяльність ріжних округів краю: Сибіру, Уралу, північних губерній, центра і так дальше. Такі ор-

гани творять ся: се — окружні, провінціональні совіти народної господарки, за тим спеціальні комітети зєднюючі цілі галузи витвору, або торгівлі (напримір, Центротекстільний Головноцукорний і т. д.), а на самім верху, як центральна організація, — висший Совіт Народного Господарства. Всі ті організації стоять в звязи з совітами робітничих депутатів і роблять спільно з совітскою властію. По своїм складі, они складають ся, головно з представителів **робітничих організацій** і спирають ся на професіональні союзи, фабрично - заводські комітети, союзи служачих і так дальше.

Так мало - по - малу творить ся з верха до споду **робітнича управа** промислом. На місцях — фабрично - заводські комітети і робітнича управа; висше - окружні і провінціональні комітети і совіти народної господарки і як вершок організації, Висший Совіт Народного Господарства. Задача робітничої кляси стоїть тепер в тім, щоби розширити усяким способом укріпляти робітничу управу промислом, виховуючи найширші маси для тої справи. Клопіт пролетаріяту, котрий бере в свої руки витвір не на власність віддільних одиниць або груп, а на власність всьої працюючої кляси, сей клопіт повинен стояти в тім, щоби перти центральні і провінціональні робітничі організації тисячами своїх комірок, робітничих управ на місцях, у віддільних фабриках і заводах. Если висші органи управи не будуть опирати ся на місцеві, тоді они повиснуть у воздуху, перетворять ся в чиновні або, як говорять, в бюрократич-

ні заведеня, від котрих відлетить живий революційний дух. Наоборот, они будуть в можливости справити ся зі страшним знищенем, если зі всіх сторін они будуть піддержувані живими силами робітничої кляси на місцях, і кожде розпоряджене центральних робітничих організацій буде знаходити відклик й не зі страху, а з совісти буде проводити ся в жите робітничими організаціями і робітничими масами по місцевостях. Чим більше маси будуть самі обсуджувати справи, чим горячійше і чим діяльніше будуть они відносити ся до виборів своїх управ, до роботи на заводах і фабриках, до того, щоби всякі не порядки і халамідництво безпощадно виганяти, тим скорійш робітнича кляса оволодіє в дійсности, а не тільки на словах всім промисловим витвором, і буде здійснена не тільки політична, але й економічна, господарча диктатура робітничої кляси, т. є робітнича кляса стане дійсним господарем не тільки в управі армією, судом, школою і прочими справами, але і в управі **продукції**. Тільки тоді буде підорвана в коріні могутність капіталу, і убита можливість того, що капітал знова зможе сісти на шию робітничої кляси.

ХЛІБ — ТІЛЬКО ПРАЦЮЮЧИМ.

(Працююча повинність для богатих).

ПЕРЕХІД до комуністичного устрою означає перехід до такого устрою, де не буде ніяких кляс, ніяких клясових різниць між людьми, а де всі однаково будуть не наємними робітниками, а **суспільними робітниками**. До підготовлення такого устрою треба брати ся безпроволочно. І одним з перших кроків до того, рядом з пролетарською націоналізацією банків і витвору, являєть ся уведенє **працюючої повинности для богатих кляс**.

Тепер є багато людей, котрі нічого не роблять, не витворюють ніяких продуктів, а виключно уживають, проїдають, знищують, тратять те, що зробили другі. Більше того, — находять ся люди котрі не тільки не роблять, але стремлять всею своєю діяльністю, всякими средствами пошкодити і напакостити совітській власти і робітничій клясі. У всіх робітників перед очима стоїть примір саботажу, котрим занималась російська інтелігенція — учителі, інженери, доктори і прочі “учені люди”. Про більших птиць —

директорів фабрик і банків, бувших висших чиновників, і так далше — і гонорити не приходять ся. Всі они добирали зусиль, щоби дезорганізувати, розвалити в корінь роботу прлеваріяту і совітської власти. Задача пролетаріяту стоїть в тім, щоби заставити і панів буржуїв, і панів бувших поміщиків, і много численних інтелігентів з заможних — заставити їх **робити** на спільну користь. Як се зробити? Дорогою уведеня **робітничих бюджетових книжок і працюючої повинности**. Кождий з таких горожан дістає осібну книжку, в котрій ведеть ся рахунок його роботи його обовязкової праці. Під записи в його робітничій книжці йому даєть ся право на куповане або одержуване определених продуктів, а головнo хліба. Если чоловік відказуєть ся від роботи (припустім що він — саботажник з бувших чиновників або скажений бувший фабрикант або бувший поміщик, котрий ніяк не може помирити ся з тим, що від него уплила земля, на котрій він сидів десятки літ); так от, если такий чоловік відказуєть ся від праці, то в його робітничій книжці нема відповідної записки; він йде в крамницю, а йому кажуть: “Для вас нічого нема; просимо записку вашої роботи”

При таких порядках маса волоцюг, котра заповняє Невський проспект і головні улиці великих міст, буде волею - неволею примушена взяти ся за роботу. Само собою розумієть ся, що уведенє в жите подібної працюючої повинности здибаєть ся з великими трудностями. Богаті і середні — заможні кляси і групи будуть всіми спо-

собами унікалами від обов'язку праці і будуть всіма способами, з другої сторони, робити перешкоди таким порядкам. Наладити діло так, щоби декотрі продукти діставались тільки під записи в робітничих книжках, щоби інакше ті продукти не видавалися, — справа не легка. В багатих, в котрих є гроші (а гроші тепер — то значки для одержання продукта), є в той час тисячі можливостей обманювати совітську владу, обманювати робітників і селянську бідноту. Треба ті можливості знищити правильною обдуманною організацією.

Працююча повинність для багатих може вводитися, скажемо, таким способом: кожда одиниця, яка має доходу звиш 500 - 600 рублів в місяць, кожда одиниця, яка займає робітників, кожда родина, яка має домашню прислугу і так далі, дістає споживчо - робітничу книжку. По таких, приміром, признаках може вводиться працююча повинність для багатих.

Розуміється, працююча повинність для багатих повинна бути переходом до загальної працюючої повинності. Не тільки тому, що підняти витворчість нашого промислу і селянського господарства можна лишень дорогою втягнення до роботи всіх спосібних до праці членів суспільства, але й тому, що необхідний розрахунок робітничих рук і правильний поділ тих рук по різних галузях витвору і по віддільних підприємствах. Так як у війні треба, з одної сторони, мобілізувати всі сили, а з другої — правильно організувати, так само у війні з господарським знищенням треба

підтягати всі здібні для тої війни верстви насе-
сеня, їх вичесати і їх організувати в одну велику
працюючу армію з працюючою дисципліною і з
розумінем своїх працюючих обовязків.

Тепер в нас в Росії, разом з господарським
зінепадом, недостатком топлива, і сировини (а ся
біда особливо збільшилась тому, що банди німець
кого імперіялізму заняли полудневу часть Ро-
сії і України) — великі безробітя. Тому то тво-
рить ся таке положенє: з одної сторони, ясно, що
ми можемо виїхати лишень на живій робітничій
силі, на тім, що **праця** підвисшить витворчість
нашого промислу і селянського господарства, при
чім ся жива робітнича сила — робітничі руки
— є; з другої сторони без огляду на те, що тих
робітничих рук багато, їм нікуда і нігде не мож
приложити свої сили. І без того безробіте. Ку-
диж поставити ще більше людей, котрих робіт-
ничо - селянська власть обовязує працювати?
Правда, одною з найважнійших задач являєть ся
організація суспільних робіт і все-можливих дер-
жавно - важних будов (проведене желізних доріг,
добуванє нових копалень, осушуючі і промока-
тельні роботи, розроблюванє торфових облогів,
будова зернових складів, так званих шпіхлїрів і
так дальше). Але опять таки зрозуміло, що від-
разу ся робота не може огорнути тої великої скіль-
кости злишніх робітничих рук, котрі тепер є.

Для того, в перших порах прийдець ся огра-
ничити ся точним вирахованєм робітничих рук,
з відзначенєм професії і спеціальности і з введе-
нєм **обовязкової служби** після потреб совітської

власти або робітничих органів по управі витвором. Пояснимо се приміром. Припустимо, що для винаходу нових копалень в Сибіру потрібні інжинери - спеціалісти. Металічний відділ або гірничий відділ Совіта Народної Господарки за-являє таких потребу. Відділ розрахунку робітничих сил дивить ся по професіональних записках, находить там відповідних осіб, і они, як взяті на рахунок, **обов'язані** їхати туди, куда посилають їх висше згадані відділи.

Зрозуміло, що в міру того, як буде налагоджувати ся організація витвору, і буде, таким способом, творити ся **можливість** робити, поступенно буде вростати ся в жите працююча повинність, т. є притягуване до обов'язкової суспільної праці всіх працюючих елементів.

Працююча повинність сама по собі — се не нова річ. Тепер у всіх майже воюючих краях імперіялістичні правительства увели працюючу повинність для населеня (головно для поневоленних кляс). Але та працююча повинність, котра введена в Західній Європі далека як небо від землі від тої, котру необхідно уводити нам. В імперіялістичних державах єї уведене означає повне підданство робітничої кляси, повне закріпощенє єї зі сторони фінансового капіталу і зі сторони розбійничої держави. Чому? Та дуже просто чому: тому, що робітники не самі управляють собою, а ними управляють по своїм розпорядженю генерали, банкири, великі синдикатчики, буржуазні пройдохи - міністри. Робітник тут — простий погяхач в їх руках. Він як кріпак, кот-

рим пан міг розпоряджати як сам хотів. Не дивно, що працююча повинність на заході означає тепер нове підданство, панщизняну повинність, воєнну каторгу. А вводить ся она там для того, щоби велась без кінця заборча війна, і щоби робітники набивали кишені панів капіталістів.

У нас робітники **самі**, через свої власні організації повинні вводити і уводять працюючу повинність на основі **самоуправи робітників**. Ніякі буржуї над ними тут не стоять. Наоборот, робітники стоять над передними буржуями. Контроля, розрахунок, поділ робітничих рук — все те являється в нас ділом робітничих організацій, і наскільки працююча повинність буде переходити в село, ділом селянських совітів, котрі будуть стояти над сільською буржуазією і підчиняти єї собі. Всі органи, котрі будуть завідувати робітничими руками, будуть від споду до верха робітничими органами. Се вповні правдиве: если управа промислом буде робітничою управою, то і завідуванє працею буде в руках робітників — адже се тільки **часть** управи витвором.

Перед робітничою клясою котра хоче оволодіти (і оволодіває, мимо всяких перепон) економічним, господарським житєм, перед робітничою клясою котра становить ся господарем всіх богацтв — виринає основне питанє про **організацію витвору**. Організація витвору вимагає зі своєї сторони, розрішення двох головних задач організації **средств витвору** (розрахунок, контролю, машин, інструментів, насіння і т. д.) і організації **праці** (розрахунок, контролю, правильне розложенє ро-

бітничих рук). Для того, щоби всяким способом використати всі сили суспільства, є необхідна працююча повинність, котру робітнича кляса раніше або пізнійше заведе. Дармоїди тоді зезнуть — остануть ся корисні для суспільства робітники.

ПРАВИЛЬНИЙ ПОДІЛ ПРОДУКТІВ; ЗНИЩЕНЕ ТОРГОВЕЛЬНИХ ДОХОДІВ І СПЕКУЛЯЦІЇ; СПОЖИВЧІ КОМУНИ.

ВОЛОДІТИ витвором не можна по-теперішньому без того, щоби не оволодіти поділом продуктів. Єсли витворений продукт розділяється неправильно, тоді не може творити ся і правильний витвір. Припустім, що націоналізовані

всі більші галузи промислу. Як ми бачили висше една галузь витвору робить для другої. Щоби витвір йшов правильно, треба, щоби для тої галузи йшло тільки матеріялу, кілько необхідно для неї, для одного підприємтя — одну скількість, для другого — другу. Значить, витворений продукт необхідно правильно, після пляну, пристосувуючись до потреб витвору, розділювати. Все можливі органи доставки, то є, робітничі організації, котрі завідують розділюванем продуктів, повинні бути звязані з органами, завідуючими витвором продуктів. Тільки тоді може йти цілком гладко увесь витвір.

Але є такого рода продукти, котрі безпосе-

редно переходять до споживача в його особисту користь, так само як хліб. Такі, наприклад, многи споживчі продукти, велика часть тканини, багато гумових витворів (напр., кальози ніяка фабрика не купує, они йдуть для особистого користування ся, тому який сего потребує) і проче. Тут потрібний такий самий строгий розрахунок і справедливий поділ тих продуктів поміж населенє. А сей справедливий поділ зовсім не можливий без уведеня в жите определеного пляну. З початку треба зрахувати скількість продуктів, потім потребу в них, а потім, на основі такого рахунку, розділювати. Дуже наглядний примір необхідности такого пляну, се — питанє про поживу, питанє про хліб. Тепер буржуазія, деришкіри, праві ессери, меньшевики, заможні мужики — всі кричать про те, що треба хлібну монополію скасувати і дозволити спекулянтам, великим і малим, гуртовникам і мішочникам робити як їм захочеть ся. Зрозуміло, чому баришники заінтересовані в скасованю монополії: як - ніяк, а та монополія мішає їм дерти по сім шкір з споживача. З другої сторони ясно, що і тепер творить ся зле: багаті преспокійно ідять білий хліб, купуючи його з під заслони, а вже про чорний то й говорити нічого: они платять значно дорожше і все мають. Хто їм в тім помагає? Та, конечно, панове спекулянти. Адже у них клопїт не про те, як накормити населенє, а про те як би дістати більше, як би хапнути більше в кишеню. А звісно, що більше може дати багатий, а не бідний. Тому спекулянти звозять хліб не в ті місця, де більше нужди, а в ті,

де добре можуть заплатити. І сему ще не вдало ся положити границі. Звідси ясно видно, що для того щоб наготовити правильний розділ хліба, не тільки не треба касувати хлібноі монополії і роботи споживчих комітетів і споживчих управ, а зовсім наоборот — треба ту монополію вводити найстрогійшим способом, розправляти ся з спекулянтами безпощадно, на приватних торговців накладати кару, щоби вони не сьміли наживати ся на народній бідності і розстроювати загальний плян. Біда тепер заключаєть ся не в тім, що є монополь, і нема приватної торгвлі а в тім, що монополь на хліб вводить ся кепсько, а приватна торгвля процвітає з під заслони. І то в такий час, коли хліба мало, коли Німці забрали багатші області, коли в многих місцях проїджений хліб, оставлений на насіне, і поля остають ся не засіяними, коли люди голодують! Дорогий кожний кусок хліба, неоцінений тепер кожний фунт муки, кожний фунт зерна. І як раз тому треба все взяти під строгий рахунок, щоби ні кришка не пропадала даром, щоби увесь хліб розділяв ся по рівні, щоби багаті не користувались ніякими першеньствами. Се, повтаряєм, можна зробити, і сего можна добити ся, если за діло озьмуть ся дружно всі робітники, если они будуть помагати робітничим організаціям в тім ділі, если они будуть ловити спекулянтів і жуликів.

Богато, до нещастя, у нас є і несьвідомих бідняків, котрі самі, на свою шкоду і ризико, роблять купна, помимо споживчих робітничих організацій, і тим самим також розстроюють за-

гальний плян. Кождий з них думає: “Як ти там не говори, а я сам за себе ліпше постою”, і їде купувати хліб, а потім по дорозі случаются ся всякі потички через той хліб, і починаєть ся невдоволенє: не дають, мовляв, про себе клопочуть ся. Та в дійсности дуже часто діло походить тут от на що: Представмо собі що їде поїзд, битком - набитий людьми, котрі стоять і на входах і лежать на підлозі, словом, нема де яблуку впасты. І ось оден чує запах шмалятини, і кричить: “Пожар!” і як озвірений, розпихаючи всіх кулаками, пхаєть ся до виходу. Люди стративши память, пхають ся з разу в двері, творить ся дикий тиск, люди кусають, бють одні других, переломлюють одні другим ребра, давлять дітий. В результаті десятки убитих, ранених, покалічених. Добре? А могло би бути зовсім не так. Если би знайшли ся розумні люди, котрі остановили би товту, успокоїли єї, — всі би вийшли по порядку без найменьшого драпаня! Чому там так случилось? Тому що всякий думав: я сам за себе, до других мені нема діла. А в кінці кінців дивиш ся, а йому першому шию скрутили.

От такі самі історії творять ся з тими, які самостійно купують їх хліб, на перекір постановам робітничих споживчих організацій. Кождий думає що він поможе собі. А в результаті що виходить? Виходить те, що тим купованєм тормозить ся всякий правильний розрахунок того, що є; що завдяки їм робить ся неможливим правильний розвіз хліба; треба, припустимо, в одну місцевість, де форемний голод, відпустити хліб

на рахунок другої місцевости, де хоть сяк-так, а все-ж перебувають. А тут приїхавши з тої другої місцевости все розкуповують і розвозять. Перша місцевість хоч з голоду здихай. А потім. Як розстроюють суспільні зорганізовані купна, тоді на сцену появляється мародер - спекулянт. Він зараз починає гріти руки коло приватних покупок. Таким способом, несвідомі бідняки, самі того не розуміючи, починають уможливлувати тут діяльність павуків - спекулянтів, котрим місце на стовпах з бантиною. Тепер зрозуміло чому панове спекулянти використовують проти совітської власти невдоволене голодних, і чому осьії нездари, глитаї і дерішкіри, показують ся на чолі бунтів проти совітської власти, котрі часом появляють ся в провінціональних місточках. Робітникам треба раз на все зрозуміти, що спасенє не на дорогах повороту до **старого**, а на дорогах, котрі ведуть вперед, до знищеня спекуляції, до знищеня торгівлі, до **спільного поділу продуктів робітничими організаціями.**

Теж саме треба сказати відносно цілого ряду других продуктів. Робітничя кляса зовсім не повинна терпіти, щоби богаті люди за додаткову плату мали все; з другої сторони, робітничя кляса не повинна допускати байочної наживи для спекулянтів, котрі як червоні ворони, злетілись зі всіх сторін і роблять свою грязну роботу. Правильний поділ продуктів на основі вирахованя потреб і вирахованя запасів — така одна з основних задач, які стоять перед робітничою клясою. Що се значить? Се означає **націоналізацію**

торговлі, т. є. в дійсности, знищене торговлі, бо перехід до суспільного поділу не мирить ся з існуванем баришників і посередників, котрі живуть, як паразити, і розстроюють цілком все діло доставки. Не назад, до “свобідної приватної торговлі”, т. є, до “свобідної” грабежі, а вперед, до точного, пляномірного поділу продуктів робітничими організаціями — такий клич повинен бути свідомих робітників.

Для більш успішного уведеня в жите такого пляну треба стреміти до примусового обєднання населеня в споживчі комуни. Тільки тоді може продукт правильно розділювати ся, если населене, котре той продукт дістає обєднане і зорганізоване в великі групи, потреби котрих можна точно вирахувати. Если населене не обєднане, не зорганізоване, розпорошене, то надзвичайного трудно поставити правильний розділ: незвісно, скільки чого треба, куди і скільки післати як, т. є через кого, розділювати. Представимо собі тепер, що населене зєднане в споживчі комуни напр., по округах. Кождий містовий квартал, скажем, обєднаний в одну кооперативу, в одну поживчу комуну, котра має звязь з домовими комітетами. Тоді продукт розділюєть ся перше по тих комунах, а они раніше вираховують, кільки і чого їм треба, і через своїх агентів розділюють продукти дальше, між віддільні споживачі.

При обєднанню населеня в такі споживчі комуни величезне значіне можуть відіграти уже існуючі споживчі товариства (кооперативи). Чим ширша буде діяльність кооператив, чим більші

круги населення они будуть обнімати тим більше зорганізовано буде робити ся поділ продуктів, тим більше ті кооперативи будуть переробляти ся в органи доставки всего населення. Примусові комуни кругом існуючих вже кооператив — така, по всій правдоподібности, буде форма найбільше вигідна для організації поділу, при помочи котрої можна буде в кінці вигнати торгівлю і вбити раз на все торговельні приходи.

Щоби ще більше улекшити задачу правильного поділу продуктів, треба стреміти і до заміни домашнього господарства спільним. Тепер кожда родина має свою кухню, сама, незалежно від других купує продукти, призначає жінчину на рабство, перероблює єї в вічну кухарку, котра з раня до пізної ночі не видить нічого, крім кухонної посудини, щіток, ганчірок, і всяких відпадків. При тім затрачуєть ся велика скількість праці і видаток видний. Єсли би домашнє господарство, головно клопоти про поживу, об'єднати і сцентралізувати (напримір, дорогою спільного сдержування продуктів, спільного варення їди, устроюванєм великих взорово поставлених їдальнів), — тоді легше було би вести рахунок потреб і кромі економії, збереження, справа правильного поділу сильно двигнула-бись вперед.

Одним з важних питань для споживача, — для працюючих в містах се надзвичайно боляче місце, — являєть ся питанє мешкань. Бідняки тут експлоатують ся безпощадно. А з другої сторони, домо-володітелі, наживали на тім шалені гроші. Експропріяція власности в сім виді, пере-

дача місцевим робітничим органам, органам со-
вітської власти, домів і різного рода поміщень,
іх розрахунок і правильний поділ квартир і кімнат
— трудна, але варта подяки задача. Напанувались
барони достаточо! Робітник, бідняк — працюв-
ник також має право дістати теплий кут і жити
по людськи.

Так поступенно повинно бути організоване
економічне житє. Робітничя кляса організує вит-
вір. Робітничя кляса організує поділ. Робітничя
кляса організує споживок: пожива, одежа, меш-
канє — всьо на розрахунку, все розділюєть ся
доцільним способом. Нема хозяйів, — є самоупра-
ва робітничої кляси.

ПРАЦЮЮЧА ДИСЦИПЛІНА РОБОЧОЇ КЛЯСИ І СЕЛЯНСЬКОЇ БІДНОТИ.

АЛАДИТИ витвір так, щоби можна було жити без хазяїв, на товаришських засадах, — річ гарна. Але одна річ сказати, а друга зробити. Тут перешкод хоть відбавляй: по перше, тепер у нас наслідок тяжкої і нещасливої війни, яка знищила край до кінця; робітничій клясі приходить ся хлистати ту кашу котру наварив Николай Романов і єго слуги — Штюрмери, Сухомлінові, Протополові, котру потім підмішували Гучков і Родзянко, зі своїми слугами — Керенським, Церетелі, Даном і прочою запроданчою компанією; по друге, робітничій клясі приходить ся організувати витвір, відбиваючи удари лютих ворогів: одних, котрі вискаливши зуби людоїдів, ідуть проти него доокола; другі, котрі пробують розбити робітничу власть з середини. При таких условинах, щоби по-

бідити, побідити кінцево і раз на все, робітничій клясі треба побідити також свою власну розхитаність. Організуючи армію праці, треба створити і революційну працюючу дисципліну тої армії. Діло в тім, що ще є такі верстви робітників, котрі як будь-то би не вірять що они самі становлять ся сейчас хазяїнами життя. Адже тепер казна — се народна земля: ліси, машини, копальні, інвентар, доми, — адже все переходить до самого працюючого народа. Управа всім тим — се **робітнича управа**. Тепер робітник або селянин не може відносити ся до такого добра як раньше: раньше се було хазяїнське, тепер — загально народне. Хазяїн витискав з робітника все що міг, поміщик - барон драв з селянина бідняка або з батрака по три шкірі. І робітник і батрак були тому праві, коли они не уважали себе обовязаними добре робити на хазяїна, ради укріплення могутости і власти своїх мучителів. От чому то о шійкій працюючій дисципліні тоді, коли над робітниками свище батіг капіталіста, а над селянимом і наймитом — кнут поміщика, не може бути й бесіди. Зовсім иньше тепер. Ті батоги знищені. Робочий народ робить для себе, він робить не гріш для капіталіста, а загально - народне діло, діло працюючого народа, котрий раньше був в неволи.

А тим не менше, повторяю, є ще такі несвідомі робітники, котрі як будто-би не видять всего того. Чому? А тому що они були за довго рабами. Рабські і підданські думки лізуть їм увесь час в голову. В душі они думають, що без бога і хазяїна не обійтись. І от, они використовув-

ють революцію так, що стремлять положити як найбільше в свою власну кишеню, урвати, де можна, — і ніколи не думати, про свої обов'язки при роботі, про те, що недбальство і шахрайство при роботі тепер є **переступство проти самої робітничої кляси**. Бож не на хоззяіна йде тепер праця: та праця піддержує робітників -- бідноту, котра стала тепер коло суспільного стерна. Не директорів і банкірів тепер обдурюють, а членів робітничих упраз, робітничі союзи, робітничо - селянську власть. Если не обережно обходять ся з машинами, если ломять інструменти, если стремлять в звичайний час нічого не робити з тим щоби дотягнути до надмігу і дістати в двоє, то тим не обманюють хоззяіна, тим не капіталістови шкодять, а всій робітничій клясі. Те саме і на землі: хто розбирає тепер інвентар, той краде в суспільства, а не в поміщика, котрого давно вже вигнали. Хто вирубує ліс, без огляду на заборону селянськими організаціями, той краде в бідняків. Хто, замість того, щоби працювати на взятій в поміщика землі, займаєть ся спекуляцією хлібом або гонить гомогонку тайком, той мошеник і переступник проти робітників і селян.

Тепер всякому видно, що для того, щоби поставити і зорганізувати витвір, треба робітникам також організувати і самих себе, створити свій власний працюючий порядок. По фабриках і заводах робітники повинні слідити самі за тим, щоби кождий товариш виповняв тільки роботи, скілько треба. Професіональні робітничі союзи, совіти робітників, управляють витвором. Они можуть,

если можливо, скорочувати робочий день; і ми будемо стреміти до такої організації витвору, що би на долю робітників виходило не вісім а **шість** годин. Але ті робітничі організації, а разом з ними робітнича власть, а разом з робітничою властю і уся робітнича кляса цілком, можуть і повинні **домагатись** від своїх членів найобережнішого відношення ся до народного добра і найсовістнішого відношення ся до своєї роботи. Робітнича організація — професіональні союзи на-самперед — устанавляють самі норму виробу, т. є ту скількість продуктів, котру треба виробити кождому в протягу дня. Хто (тут не зараховуєть ся хворість, або ненормальну слабість) не виробить тої скількості, той **саботажник**, той зриває діло стрєсія нових свободних соціалістичних порядків, той мішає робітничій клясі їти по розі до повного комунізму.

Витвір — се велика машина, котрої всі части повинні бути приложені одна до другої і ходити однаково добре. Поганий інструмент при добрім робітнику — дурниця, добрий інструмент при поганім робітнику — тоже дурниця. Треба щоби і інструмент був добрий і робітник при нім був тоже добрий.

Тому ми повинні всіми силами організувати доставки топлива і сировини, налагоджувати транспорт, правильно розділювати се топливо і сировину, а з другої сторони, прибирати всі способи до самодисципліни, витревалости, добросовістности працюючих мас.

Зробити се в Росії труднійше, як в яким би

то не було иньшим краю. Робітнича кляса (а ще в меншій степені селянська біднота) не пройшла тої організаційної школи, котру пройшов західно європейський і американський робітник. У нас багато робітників, тільки що ставших робітниками, тільки що привикаючих до спільної праці, тільки що відвикаючих від думки, що "моя хата з краю, нічого не знаю". Такі все тягнуть в різні сторони. Чим більше таких, в котрих в голові бродить: чи не зробити ся самому хазяїном, призбирати грошенят, та крамницю відкрити, — тим труднійше завести правдиву працюючу дисципліну. Але тим сильніші повинні бути стремління сторожів революції, — робітничих передовиків, робітничих організацій, — таку дисципліну установити, завести і скріпити. Єсли ся удасть ся, тоді удасть ся зорганізувати все, і робітнича кляса вийде побідителем з трудностей, створених війною, зруйнованем, саботажем, всім варварством і звірством капіталістичного устрою.

КОНЕЦЬ ГРОШЕВОЇ ВЛАСТИ.

(“Державні фінанси” в СРСР і грошева господарка.)

РОШІ тепер — то знаки на одержанє товарів. Тому, в кого багато грошей, той може багато купити, той багатий. Як низько не упаде цінність грошей, всеж, у кого їх більше, тому живеться ліпше. Богаті кляси, в котрих тих грошей повно,

можуть тому навіть тепер жити собі присьпівуючи. В місті — торговці, купці, капіталісти, спекулянти; в селі деришкіри, котрі протягом війни розбогатіли до невірності, накопичили в себе сотні тисяч ріжноцвѣтних паперців. Діло дійшло до того, що вони в баньках або банках заривають гроші в землю, — так багато осіло в них тих знаків.

А з другої сторони робітничо - селянська держава потребує грошей. Дальший випуск паперо-

вих грошей знижує їх ціну: чим більше їх випускається, тим більше вони дешевіють. Але піддержувати грошовими знаками фабрики і заводи треба; виплачувати робітникам — треба; вдежати всю упрагу, платити службі — треба. Звідкиж на се взяти грошей? Для того необхідно найсамперед обложити податками **богаті кляси**. **Доходивий і маєтковий** податок, т. є, податок на великі доходи і на великі маєтки, — такий повинен бути основний податок, податок на богатих, на тих, хто дістає зайві доходи.

Але тепер, коли всі переживають революційну горячку, коли трудно відразу правильно налагодити збирання податку, допустимі доцільні всякі інші форми одержання грошових средств. Наприклад, доцільний і добрий такий спосіб: правительством заявляється, що до такого то а такого речинця, всі гроші повинні бути замінені на нові, і що старі гроші втратять свою силу. Се значить, що кождий повинен випотрошити з своїх баньок, скринь і шафів і принести все те до банку для обміни. А тут можна зробити таку історію. Опцадности малих людей не рушати: видати рубель за рубель, міняти старий рубель за новий, а якусь часть суми затримувати в користь держави; і чим більше нагромаджені суми грошей, тим більше затримувати, — скажем таким способом: до пята тисяч міняти рубель за рубель; зі слідуочих пята тисяч брати десяту часть; з третої пятитисячної порції брати сему часть; з четвертої — четверту; з пятої — брати половину; з шестої — три чет-

верті; а починаючи з однієї суми — конфіскувати все.

Тоді була би досить сильно підорвана власть богатих, можна було би дістати потрібні средства для потреб робітничої держави, всі були би більше або менше зрівнані в доходах.

В революційний час допустимі і контрибуції на буржуазію, то є, присилувані одночасні податки по постановленню совітських організацій. Конечно, се зовсім вже не так добре, коли оден совіт обкладає буржуазію одним способом, другий — другим, третій — третим; так само не добре, як не добра ріжнородність податків, котрі накладають на місцях.

Тому треба **стреміти** до об'єднання всьої податкової машини, до однієї схеми, котрий би годив ся для всьої совітської республіки. Поки що того нема, то допустимі і контрибуції. “На безрибю і рак риба” — як говорить пословиця. Треба тільки пам'ятати, що задача партії, задача совітів, задача робітничої кляси і селянської бідноти заключається як раз в тім, щоби об'єднати і зцентралізувати діло збирання податків, щоби внести порядок і сюди, щоби лляномірно вибрати буржуазію з її окопаної лінії.

Однак, треба замітити, чим ліпше іде вперед справа організації витвору на нових, робітничих підставах, тим все більше і більше паде значіне грошей взагалі. Раньше, коли було панованє приватних підприємств, ті приватні підприємства продавали одні другим свої товари; тепер чим дальше,

тим більше ті витвори об'єднують ся і переробляють ся в різні відділи суспільного витвору; продукт між ними може розділювати ся не через посередництво вільного ринку, а по пляні, указаним, розділеними робітничими організаціями. Тут творить ся також історія, як у капіталістів і так званих комбінованих підприємствах.

Комбінованими (зложеними) підприємствами називають ся такі підприємства, котрі об'єднують собою різнородні галузі витвору. В Америці, наприклад, є такі підприємства, котрі володіють і металевими заводами, і угольними копальнями, і копальнями залізної руди, і корабельними гондарами. Одна часть підприємств доставляє для другої сировину або перевозить готовий продукт. Але так як всі ті віддільні галузі є лише частиною одного підприємства, то зрозуміло, що одна часть зовсім не продає другій части свого продукту, але той продукт розділюється по розпорядженню центрального, спільного для віддільних частин комбінованого підприємства, бюро. Або возьмем другий примір: на заводі з одного відділу переходить півпродукт в другий, а мимо того, в нутрі заводу ніякої куплі - продажі не робить ся. От такаж історія буде творити ся і у всім витворі. Коли головні галузі витвору будуть зорганізовані, то значить, що вони переробляють ся в велике суспільне підприємство з робітничою управою, в котрім між всіми частинами робить ся правильний поділ необхідних средств витвору: топлива, сировини, півпродуктів, спомогаючих матеріалів і так дальше. А се значить, що гроші тра-

тять своє значіне. Они мають значіне тоді, коли витвір не зорганізований; чим більше він зорганізований, тим роля гроший робить ся все меншою та меншою, а вслід за тим, і їх потреба відпадає.

А як-же питають нас, платня робітникам? Знову-ж таки і тут-же та сама музика. Чим більше організований буде в руках робітничої кляси увесь витвір, тим менше будуть виплачувати суспільним робітникам грішми і тим більше природно, т. є., продуктами. Ми вже говорили про споживчі комуни і про робітничі книжки. Так от по записках в робітничих книжках будуть виданати ся з спільних складів продукти, які потрібні будуть робітникам, без всяких грошей, просто за посвідченє про те, що такий то чоловік трудить ся і працює. Конечно, така справа не може бути налаженою зразу. Тут багато часу пройде, поки все те змож буде зорганізувати, наладити, звязати кінці з кінцями. Діло се нове, нігде в сьвіті не бувале і тому особливо трудне. Але одно ясне: чим більше будуть робітники оволодівати витвором і поділом продуктів, тим менша буде потреба в грошах, а потім они мало-по-малу і зовсім відінуть.

Без грошей починає здійснити ся і “обміна” між селом і містом: містові промислові організації дають селу мауфектури, желізні товари і проче: наоборот, селянські організації дають містотим хліб. І тут значіне грошей буде тим менше, чим тісніше будуть звязані межи собою се-

лянські і містові трудові організації робітників і селянської бідноти.

Тепер у всю мінуту, гроші робітничій власті потрібні, і навіть дуже потрібні. Тому, що організація витвору і поділу тільки починає наладжувати ся, і гроші грають ще дуже і дуже велику роль, фінанси — грошевий розхід і прихід держави — мають тепер велике значінє. Тому то так остро стоїть і питає про податки; они потрібні за що би то не стало; за що би то не стало потрібні конфіскації грошевих надбутків в містовій і селянській буржуазії; потрібні, час від часу контрибуції.

Але в дальшій і податкова система відіме. Вже й тепер, поскільки націоналізуєть ся витвір, постілько щезає прихід в руках капіталіста; поміщики знищені, — знищуєть ся обложене поміщицького доходу, так званої земельної ренти. Доми відбирають ся від їх володїтелів, — щезає жерело оподаткованя і тут. Конфіскація надбутків богацтв, котрі тратять точку опору, і всі роблять ся поступенно робітниками на службі пролетарської державної організації (потім, при повнім комунїзмі, коли відіме і держава, всі, як ми бачимо, переробляють ся в рівних товаришів, і всякі спомини про передній поділ на буржуазію і робітників щезає).

А если се так, то зрозуміло, що багато простійше або зразу платити меньше ніж видавати більшу платню, а потім з тої більшої платні робити витяг в виді податку. Не варта тратити ні

сил, ні средств на таку казку про білого бичка.

З другої сторони, ми бачили що коли витвір і поділ зорганізований до кінця, то гроші ніякої ролі не грають. То значить ніяких грошевих стягань не вимагаєть ся від нікого. Гроші перестануть бути потрібними взагалі. Значить, они перестануть бути потрібними і державній власти. Фінансова господарка відіме.

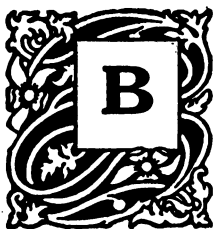
Повторяєм, до того ще далеко. В найблизшій будучности, про те не може бути й мови. Тепер ми повинні клопотати ся вишукуванем средств. Але вже і тепер ми робимо кроки, котрі ведуть нас по шляху до знищення грошевої системи взагалі. Суспільство переробить ся в велику працюючу артелю, котра творить і розділює витворене, без всякого витвору золотого металя або паперових грошей. Власти прошей приходить конець.

НІЯКИХ ТОРГОВЕЛЬНИХ ЗНОСИН З ІМПЕРІЯ- ЛІСТИЧНОЮ ЗАГРАНИЦЕЮ ДЛЯ РОСІЙСЬКИХ БУРЖУІВ.

(Націоналізація внутрішньої торгівлі).

В наші часи кожний край живе серед других країв і дуже від них зависить. Без торгівлі межі краями приходить ся дуже трудно: оден край витворює більше одних продуктів, другий, — других. Забльокована Німеччина видить на своїй шкірі, як тяжко обійти ся без достави з других країв. А если-би, наприклад, Англія окружити таким же тісним колесом, яким окружена Німеччина, то она-би вже давним-давно погибла. Російському націоналізованому робітничою клясою промислу, також не обійти ся без одержування яких небудь товарів із за границі. А з другої сторони, заграниця, особливо Німеччина страшно потребує сиря. Не треба забувати ані на мінуту, що ми жи-

вемо серед розбійничих капіталістичних держав. І не дивно, що ті розбійничі держави будуть старати ся дістати все необхідне для них своїми розбійничими дорогами. А з другої сторони, російська буржуазія, котрій поставлено тільки рогаatok в Росії, буде рада - раденька звязати ся з чужосторонніми імперіялістами. Без сумніву, що чужосторонні буржуї змогли би платити російським спекулянтам ще більше, чим наші домашні батьківські істинно - русскі. А спекулянт достарчує тим хто більше платить. Дійсно, що если дати тільки волю нашій буржуазії вивозити за границю всяке добро, і если дати волю чужостороннім хижакам устроювати тут які-небудь турговельні гешефти, тс від того не поздоровило би ся совітській соціалістичній республіці.

Раньше, коли обговорювались питання внутрішньої торгowlі, то бесіда йшла і спір йшов про дві річи: чи потрібні високі цла на заграничні товари, або, наоборот, чи ті цла треба скасувати зовсім. За послідні роки царювання капіталу, промисловці насильно вводили політику високих цлів. Завдяки їм, синдикатчики діставали додаткові приходи. В самій державі они — монопольні володітелі ринком, ніяких конкурентів (суперників) у них нема; а від чужосторонців загороджувала їх митова стіна. Значить, при помочи високих цлів синдикатчики, то є найбільші жеруни капіталу, обдирали своїх земляків без всякого встиду. Справа дійшла до того, що, користуючись тим додатковим обдиранєм своїх земляків, синдикатчики стали вивозити за границю товар по дуже деше-

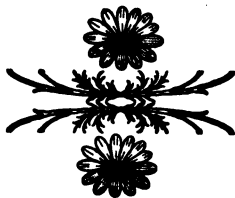
вих цінах, лише щоби ними викурити своїх противників, синдикатчиків з других країв. Натурально, ті дешеві ціни були тільки до пори, до часу. Як тільки вони своїх суперників викурили, так в той час-же починали піднимати ціни і на завойованих ринках. Щоби таку тактику вести, їм і потрібні були митові цла. Синдикатчики які кричать про оборону промислу, кричать в дійсности про одно із средств нападу, про одно із средств економічного завойовання заграничних ринків. І, як всегда буває в таких случаях,, вони, професіональні обманщики народа, прикривали свій грабіж сбороною, буцім то, народних інтересів.

Деякі з соціалістів, видячи се, виставляли клич свободної торгівлі межі краями. Се означало би, що все оставляеть ся свободній економічній боротьбі різних буржуїв. Але сей клич висів у воздуху, попросту нікуди не годив ся. Тому що який-же синдикатчик відмовить ся від доповняючих приходів? А раз той доповнюючий прихід він дістає завдяки тому, що відгороджуєть ся високими митовими стінами від чужосторонного суперництва, то як же він, той синдикатчик відмовить ся від тих митових цлів? Перше треба звалити синдикати, перше потрібна соціалістична революція. От як відповідали на питання правдиві соціалісти — по нашому комуністи большевики. А соціалістична революція — то значить установлене таких порядків, коли все находить ся в руках організованої в державу робітничої класи. Ми бачимо, яку шкоду приносить приватна торгівля в нутрі краю. Не меньшу шкоду при-

носить така торгівля між краями. Значить, то — збита дурниця: знищивши свобідну торгівлю в нутрі, установлювати єї з надвору. Такоюж дурницею з точки погляду робітничої кляси являється система оподаткованя чужосторонних капіталістів. Потрібний третій вихід, і той вихід стоїть в націоналізації зовнішньої торгівлі пролетарською державою.

Що се значить? А се значить, що ніхто з живучих на російській землі не має права заключати торговельних угод з чужосторонними капіталістами. Кого злапаєть ся на тім — штраф або тюрма. Всю зовнішню торгівлю веде робітничо-селянська держава. Она заключає всі угоди, від случаю до случаю. Предкладають ся, скажем, Американцями машини в обмін за такий то товар або за скілько-то золотих. А Німці предкладають ті-ж машини по другій ціні і на других умовах. Робітничі організації (правительственні совітські) дивлять ся, чи треба заключити таку куплю і в кого вигіднійше купити. У кого вигіднійше у того й купують. Куплені продукти даєть ся населеню без того, щоби наживити ся. Тому, що тут згода робить ся не з капіталістами, котрі обдирають робітників, а з самими робітниками. Таким способом, панованє капіталу повинно бути вибите із тих окопів. А робітники повинні взяти (і беруть і взяли) діло зовнішньої торгівлі в свої руки і організувати єї так, щоби ані оден халамідник, ні оден спекулянт, ні оден мародер не зміг проскакувати через робітничі обізди.

Зрозуміло, що тут потрібна безпощадна розправа з капіталістами - контрабандистами. Їх треба відучити раз на все від всяких фокусів. Справа господарського життя тепер є справою працюючих мас. Тільки на дорозі дальшого укріплення подібного порядку зможе робітнича кляса діпняти в кінці освободження від всіх пережитків проклятого капіталістичного устрою.

РАЗОМ З ЕКОНОМІЧНИМ - ДУХОВЕ ОСВО- БОДЖЕНЄ.

(Церква і школа в совітській республіці).

ПОБІТНИЧА кляса і єї партія, партія комуністів-большевиків — стремить не тільки до економічного освободження, але разом з ним і духового освободження працюючих мас. Саме економічне освободженє буде іти тим успішнійше, чим скорше пролетаріят і наймит вивітрить зі своєї голови всяке смітє, котрого напхали єму барони - поміщики і фабриканти - буржуї. Ми вже раньше бачили, як легко пануючі перше кляси окручували робітників зі всіх сторін своїми газетами, журналами, листками, своїми попами, навіть школою, котру они зуміли переробити із знарядя просьвіти в знарядє затемнюваня народної свідомости.

Одним з знарядів затемнюваня народної свідомости.

домости являєть ся віра в бога і чорта, в злих і добрих духів (ангелів і сьвятих), релігія. Маса людей привикла вірити у все те, а мимо того, если добренько розібрати і зрозуміти, звідки повстала релігія і чому релігію так сильно піддержують пани - буржуї, тоді стане зрозумілим правдиве значіне релігії, як яду, котрим отруювали і отроюють народ. Стане зрозумілим тоді і те, чому партія комуністів — рішуча противниця релігії.

Теперішня наука доказала, що першою формою релігії було почитуванє душ умерших предків. І що почалось те почитуванє тоді, коли в старшім людськім суспільстві стали йти в гору так звані старші в роді старики, найбільше богаті досьвідчені і мудрі, котрі мали вже власть над остатними членами суспільства. В самім початку історії, коли люди жили ще пів-малпачими стадами, они були рівні. Лиш пізнійше появились старшини, котрі почали повелівати оставшими. Їх то і стали почитувати перших; почитуванє душ умерших богатих — от основа релігії; а ті "сьвяті" божки, потім обернулись в грізного бога, котрий карає і милує, судить і управляє. Розберемо, чому у людей знайшлось таке обясненє всего що творилось в сьвітї. Діло в тім, що чоловік все оглядає річи, мало єму звісні, прикладаючи їх до того, що єму добре звісне. Він мірить їх на аршини близького і зрозумілого. Оден учений наводить такий примір: дівчинка вигодована в маєтках, де занимались куроводством, повинна була мати постоянно діло з яй-

цями; і от, коли она побачила часом небо, засіяне звіздами, то она почала розказувати, що по небі розсипано багато яєць. Таких примірів можна навести без числа. От і тут теж саме. Чоловік бачив що суть ті що повинують ся, і ті, що повелівають; він постійно спостерігав таку картину: старшина (а потім князь), окружений помічниками, найбільше досвідчений і мудрий, найсильніший і найбогатший, розпоряджує і так хоче він, так поступають остатні: они повинують ся єму. От ті порядки, котрі можна спостерігати кожного дня і кожного часу, і дали товчок, щоби все що творить ся в світі, пояснювати таким способом. На землі, мовляв, є повилитель і повинуючі ся. Значить і увесь світ так устроєний. Над світом є хазяїн, великий сильний і грізний, від котрого всьо залежить і котрий буде остро карати за непослух. От той хазяїн над світом і є **бог**. Так думка про бога на небі появляється тоді, коли на землі з перше одинокого суспільства відділюють ся власть старих в роді.

Інтересна та справа, що всі назви бога говорять про таке повстанє релігії. Що значить слово “бог”? Звідки оно повстало? Від того коріння, що й слово “богатий”. Бог — то сильний, кріпкий, **богатий**. Як ще величають бога? “Господь”. Що значить “господь”? Се значить — **господин** в протилежність рабови. В молитвах так і говорить ся: “Ми **раби** твої”. Бог величається далше: “**цар небесний**”. Всі другі назвиска бога ька-

зують на те саме: “повелитель”, “владика” і т. д. І до річи. Слово “владика” означає таку особу, котра многим володіє, у котрої є порядний запас добра. Отже, що-ж таке бог? Се — як би існуючий багатий, сильний пан, рабоволодїтель, “цар небесний”, судія, — словом точна копія, знимка з земської власти старшин, а потім князїв. Коли жиди управлялись своїми князями, котрі карали їх і різно мучили їх, тоді появилась і наука про грізного і злого бога. Такий бог старого завіту. То — лютий старик, жорстоко караючий своїх підданих. Поглянемо тепер на православного бога. Наука про него виринула у Візантії, в краю, котрий дав образець самодержавного режіму. На чолі стояв самодержавець-монарх, кругом него міністри; потім висші чиновники, ще низше — ціла сїть всяких чинш-обдиралїв. Православна релїгія — точна скалка з того устрою. Наверху сидить “цар небесний”. Кругом него самі великі сьвятї (напр. Миколай Чудотворець, Бого-матір — щось в родї цариці, жена сьвятого духа), се — міністри; ще низше ціла драбина ангелїв і сьвятих, розложених в такім порядку, як чиновники в самодержавній державі. Се — так звані “чини ангельські і архангельські”: херувими, серафими, престоли і єще иньші “чини”. Саме слово “чин” вже вказує, що ми маємо тут дїло з чиновниками (“чин” і “чиновник” — слова, котрі виходять від одного коріня). Тї “чини” виображують ся на іконах так, що хто рангою висше той одїтий лїпше, у того бїльше вінцїв, — значить, у того бїльше “орденїв” — знова таки як на грїшній землі.

В самодержавнім устрою чиновник домагаєть ся обовязкового “мазаня”, — інакше він не ділає; тому і сьвятому треба ставити сьвічку — інакше він розізлить ся і ніякої просьби висшому начальству, богу не передасть. При самодержавнім устрою є осібні чиновники, котрі спеціально виповняють — за хабара — ролю посередників. І тут тоже є спеціальні сьвяті — “посередники в справах”, а особливо женщины. Напримір, богородиця — се так сказати, професіональна “заступниця”. Впрочім, все те она не робить даром: єї треба будувати більше чим другим всяких храмів, купувати риз на єї ікони, вставляти туди дорогоцінні каміня і так дальше.

Отже віра в бога — се є вираз бридких земських відносин, се є віра в рабство, котре є, якби не тільки на землі, але і на всій вселенній. Зрозуміло, що в дійсности нічого подібного нема. І також зрозуміло, що ті казки стоять на шляху людського розвитку. Людство тільки тоді йде вперед, коли оно до всякого явища прикладає правдиве виясненє. Коли-ж, місто виясненя, ссилають ся на бога або на сьвятих, тоді нічого доброго не вийде і не може вийти. Наведемо пару примірів. Декотрі релігійні люди вірять в те, що коли грім гремить — то пророк Ілія іде. Тому, почувши грім, они знимають шапки і хрестять ся. А в дійсности, та сама сила електрики, котра викликає грім, добре звісна науці, і при єї помочи ми двигаємо трамваї, на котрих може перевозити ся все що потреба. І виходить що на Ілію-пророці ми можемо возити хотьби й гній, і наш

Ілія показуєть ся досить добрим візником. Представимо тепер собі що ми вірили би в Ілію пророка. Не виділи би ми тоді своїх трамваїв як своїх ух. Значить,, ми, завдяки релігії, застрягнули-би в варварстві. Другий примір. Розгорілась війна. Люди гинуть міліонами, проливаєть ся море крови. Треба знайти вияснене сего. Ті, котрі не вірять в бога, дивлять ся, як, що і чому; они видять, що війна була викликана царями і президентами, та великою буржуазією і поміщиками; они видять, що она ведеть ся задля заборчих, брудних цілей. І тому они говорять робітникам всіх країв: “беріть ся за оружје проти своїх уярмителів, скидайте капітал з його тронів”. Зовсім друге діло релігійний чоловік. Він розсуджує так (і кракає при тім як стара баба): “Господь покарав нас за гріхи наші. Ох, отче, царю небесний, правно покарав ти нас грішних”. І если він дуже релігійний і при тім православний, тоді він насильно починає жувати оден рід поживи місто другого по определених днях (се називаєть ся постом), і бити лобом до камінної підлоги (се називаєть ся “бити поклони”) і робити ще тисячу дурниць. Такі дурниці робить релігійний жид, татарин-магометанин, китаєць-будист, словом, всякий віруючий в бога. Звідси видно, що дійсно віруючі люди неспосібні до ніякої роботи. Релігія, таким способом, не тільки оставляє народ в варварстві, але і помагає держати его в рабстві. Релігійний чоловік скорше склонний до того, що все треба переносити терпеливо (бо все, мовляв, “від бога”), що треба повинувати ся властям і

терпіти (“на тім сьвіті буде нагороджено сто-рицею”). Не дивно тому, що пануючі при капіталізмі кляси. уважають релігію дуже корисним орудієм для удурманювання народа.

Ми бачили, що буржуазія держить ся не тілько багнетами, але і тим, що она обмотує уми своїх рабів. Ми бачили, з другої сторони, що буржуазія затроює сьвідомість своїх підданих організацією і після пляну. Такій цілі служить спеціальна організація, — а се церква, церковна організація держави. Церква у всіх майже капіталістичних краях є такеж саме державне заведенє як поліція; а піп є такий самий державний чиновник, як і кат, і жандарм. Він дістає державну підмогу за отрую, котру він розповсюднює поміж народні маси. Властиво се і є найнебезпечнійша сторона справи. Если би не було такої дивоглядної, кріпкої і сильної організації, яка є тепер в роді розбійничої буржуазної держави, тоді попи самі би не устояли. Они живо збанкрутували-би. Але в тім то й діло, що буржуазна держава зовсім і всіми средствами піддержує свій церковний заряд котрий за те з горячою ширістю піддержує буржуазну власть. Російські попи при царі, не тільки обманювали маси, они навіть сповідь використували для того, щоби вивідувати думки проти правительства, они шпіюнили при помочи своїх “тайн”. А правительство не тільки їх удержувало, але і переслїдувало тюрмою, висилкою і всякими другими способами всіх так званих “хулителів православної церкви”.

Із всего того виходить і програма комуністів у відношенню до релігії і церкви **З релігією треба бороти ся, але не насильством, а переконанєм. Церкву-ж треба відділити від держави.** Се значить — хай попи остають ся, але хай їх удержують ті, котрі хочуть приймати від них яд, або хто заінтересований в їх істнованю. Є такий яд — опіум. Коли его курять, толі видять солодкі сновидіня: лежиш собі так як в раю. Але за те його діяльність нищить здоровлє: чоловік малопомало робить ся ідійотом. Теж саме є з релігією. Є люди, котрим хочеть ся курити опіум. Але було би не розумно, єсли би держава на свій кошт, т. є, на кошт всего народа, удержувала приюти для куреня опіуму і спеціальних людей, котрі би прислужували при тім. Тому і з церквою треба поступити (і поступили вже) так: треба лишити попів, архиреїв, митрополитів, патріархів, ігуменів і прочу компанію всякої піддержки зі сторони держави: най віруючі, єсли бажають, кормлять їх за свої гроші.

З другої сторони, повинна бути забезпечена свобода вірувань. З відси й виходить правило: релігія є приватною справою. Се не значить, що ми не повинні переконанєм бороти ся проти релігії. Се значить, що держава не повинна піддержувати ніякої церковної організації.

Програма большевиків-комуністів в сій точці тепер в Росії здійснена. Попи всякої масти лишені державної гайки. Тому они й показали ся до пів смерти і двічі прокляли теперішну власть, т. є,

владь робітників, відлучивши всіх комуністів від церкви. Заприміть. При царі вони твердо знали текст письма: “ність бо власти, аще не от бога” і “властям предержащим да повинуйтесь”. Они з охотою кропили катів сьвяченою водою. Але чому они забули ті тексти коли при власти стоять робітники? Чи ж власть божа не розпростераєть ся на комуністів? В чім же діло? Та в дуже простій річи. Совітське правительство, се — перше правительство в Росії, котре злпало попів за кишеню. А в попа се найчутливіше місце. Попи тепер в таборі угнетеної буржуазії. Они роблять в підполі і “надполі” проти робітничої кляси. Тільки час вже тепер не той, і широкі маси працюючого народа на обман так легко не йдуть як раньше. Таке велике просьвітне значінє революції. Она освободжує від економічного рабства. Она освободжує і від духового рабства.

Є ще важне питанє, яке тичить ся духової просьвіти мас. Се — питанє про школу.

Школа при панованю буржуазії служить більше справі вихованя мас в душі повинуваня ся буржуазії, чим справі дійсного образованя. Всі підручники були насичені духом рабства. Особливо підручники історії: там тільки й робили, що брехали, описуючи подвиги царів і всяких коронованих негодяїв. А за тим велику ролю грали в школах попи. Всьо зводило ся до одного! обробити дитину так, щоби з неї вийшов послушний — не горожанин, а підданий, раб, який би міг при всякім случаю і убивати собі підданих, если

они повстануть проти влади капіталу. Самі школи були поділені на відділи: одні — для чорної, другі — для білої кости. Для білої кости — гімназії і університети. Тут буржуазні синки виучувались наук з тим вирахованєм, щоби уміти управляти і підчиняти кість чорну. Для чорної кости — низші школи. Тут найбільше всего робили попи. Задача тої школи, котра давала дуже мало знаня, але зате багато вкулакувала попівської брехні заключалась в підготовленю людей, щоби они уміли терпіти, слухати і підчиняти ся без протесту білій кости. Доступ в середну, а тим більше в висшу школу (т. є в університети, спеціальні висші технічні і всякі иньші заведеня) простому народу був закритий. Таким способом, творив ся монополь на образованє. Учити ся більше або меньше, міг тільки богатий або піддержуваний богатими. Тому інтелігенція хитро використала своє положенє. І зрозуміло, що в жовтневу революцію она була проти робітників: она занюхала своїм носом, що єї привілеї, мастне положенє щезне, если всі зможуть учити ся, если і для чорної кости буде дана можливість оволодіти знанєм.

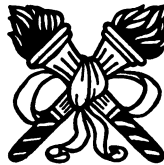
Тому, перше всего, треба зробити образованє загальним і обовязковим. Для будівлі житя на нових початках, треба, щоби чоловік з молодости приучив ся до корисної праці. В школах для того можна познакомити учеників з ріжного рода витворами. Двері висшої школи повинні бути відкриті для всіх. Попи повинні бути вигнані зі всіх шкіл — хай, если хотять морочать дітей де

небудь в себе, а не в державних заведеннях; школа повинна бути світською, а не попівською. Органи місцевої робітничої влади мають контролю над школою і повинні не скупити ся на справу народного образования обложеня дітей, молодців і дівчат, всім необхідним для успішних занять.

Тепер в декотрих селах і провінціональних містах дехто із дурнійших учителів веде при помочи деришкірів (а, вірні, деришкіри при помочи тих дурнованих) пропаганду в такім дусі, що, мовляв, большевики хотять знищити всю науку. хотять усунути всяке образование і проче. Се, конечно, найбільша брехня. Комуністи большевики хотять зробити друге: они хотять освободити саму науку від капіталістичного ярма, они хотять зробити науку доступною до всего працюючого народа, они хотять знищити монополь (виключне право) на образование зі сторони богатих. От в чім діло. І цілком не дивно, що богаті боять ся втратити одну зі своїх опор. Если кождий робітник буде володіти знаннями інжинера, тоді справа капіталіста і богатого інжинера — буде стояти дуже погано; він не зможе тоді фиркатись: таких як він, буде багато. Ніяке ушкодження робітничої справи, ніякий саботаж старих слуг капіталу не буде тоді можливий. От чого боять ся поважані буржуї.

58833A

Культура для багатих, духове поневолене для бідних — от клич капіталу. Культура для всіх, освобеджене духа від капіталістичного гнету — от клич партії робітничої кляси, партії комуністів.

ВООРУЖЕНИЙ НАРОД НА СТОРОЖІ СВОЇХ ЗАВОЙОВАНЬ.

АЙЛІПША гарантія, найліпше забезпеченє свободи — се рушниця в руках робітника” — так говорив оден з творців наукового комунізму, Фридрих Енгельс. Тепер тільки видно, наскільки правий той вираз. Він цілком potwierджуєть ся досьвідом великої революції 1917. року.

Ще кілька літ тому взад навіть декотрі ліві товариші виставляли клич розоруженя. Они говорили так: всюди буржуазія стройть кольосальну, чудовичну флоту: підводну, надводну, і воздушну; ростуть безумно-великі армії; будують ся величаві крпости; великі армаги і такі заряди знищеня, як панцирники і теньки. Треба знищити всю ту страшну систему насильства. Треба домагати ся загального розоруженя.

Не так ставили питанє ми, большевики. Ми говорили: наш клич такий: розоруженє буржуазії,

вооружене — загальне і безумовне, — робітничої кляси. Сьмішно було би уговорювати буржуазію зломити свій найострійший вовчий кдевак, вооружену силу, (з одурманених нею робітників і бідняків-селян), котра знаходить ся в неї в руках. Ту смертоносну машину насильства можна розоружити тільки насильством. Оружје кладеть ся тоді, коли того добиває ся друге оружје. В тім й заключаєть ся змисл оружного повстаня проти буржуазії. Для буржуазії єї армія, то — знарядє боротьби за поділ сьвіта — з одної сторони, знарядє боротьби з робітничою клясою — з другої. Цар і Керенський мріяли при помочи армії завоювати Константинополь, Дарданельський пролив, Галичину і багато иньших лакомих кусків. В той же час і цар, і Керенський (значить і поміщики і буржуазія) душили робітничу клясу і селянську бідноту. Армія була знарядєм в руках великих властителів для поділу сьвіта і поневолення бідноти. От що таке була стара армія.

Чому буржуазія могла зробити з робітників і селян (адже, більшість в армії жовнірів, складає ся з них) знарядє проти самих робітників і селян? Чому те міг робити цар і Керенський? Чому руками німецьких матросів були розстрілювані німецькі-ж матроси, повставші, наконець, проти насильників? Чому англійська буржуазія давить руками англійських жовнірів (а они також з робітників) революцію в Ірляндії, в краю, котрий поневолюють і топчуть ногами великі банкирі Англії?

На се питанє треба дати туюж саму відповідь,

що на питанє, як можуть панове буржуї удержувати ся взагалі при власти. Ми бачили, що се робить ся завдяки прекрасної організованости буржуазної кляси. В армії власть буржуазії опирається на двох основах: по перше, на офіцерським корпусі з дворян і буржуїв; по друге, на муштрі і духовім убійстві т. є, на буржуазнім обробленю солдатських душ. Офіцерський корпус носить за гально чисто — клясовий характер. Він виготовлений так, що прекрасно знає воєнне діло і діло давання в зуби, діло крутої розправи з солдатами. Подивіть ся на якого небудь бравого офіцера-гвардійця, або на пруського щоглика з фізіономією гонорового мопса. Зараз видно, що він як цирковий поганяч, не жалує солдатам роздавати на право й на ліво, що він научив ся, (і учив ся того богато, довго і завзято), як держати в страху і повинности людське стадо.

Зрозуміло що єсли такі панове вербують ся з буржуїв і дворян, з синів поміщиків і капіталістів, то они будуть вести армію по цілком оділенім шляху.

Подивіть ся тепер що таке жовніри. Приїзджають они сірими людьми, не звязані друг з другом, розпорошені, не могучі дати відпору, з душею, вже порубаною попами, школою. Їх зараз-же розкладають по касарнях, і оброблюване починаєть ся. Запашуване, всилуване найпротинароднійших думок, постійна система страху і наказів, обділюване нагородами за переступства (напримір за розстріл страйкарів), — все те ро-

бить з чоловіка пів-ідіота, куклу, котра насліпо повинуєть ся своїм смертельним ворогам.

Зрозуміло, що з революцією армія, яка стояла обома ногами на старих, царських основах, армія котру і Керенський гнав на бій за Константинополь, неминуче повинна була розпасти ся. Чому? Тому, що жовніри побачили що їх організують, муштрують і кидають в боротьбу ради злочинної користи буржуазії. Они побачили, що они чуть не три роки сиділи в окопах, мерли, голодували, убивали задля грошевого мішка. Цілком правдиво, що коли стару дисципліну викрила революція, а нова ще не успіла народити ся, творив ся розпад старої армії, дезорганізація, її погибель. Ся болізнъ була неминучою. Меншевицькі і есеровські дурачки обвинюють большевиків: ага, що мовляв, наробили, — царську армію дезорганізували! Але меньшевицькі і есерські дурачки не видять, що революція не могла би побідити, если би в лютім армія оставалась послушною царю і єго генералам, а в жовтню — буржуазії. Адже, жовнірське повстанє проти царя вже було розпадом царської армії. Кожда революція розбиває старе, і гниле; проходить з разу якийсь (дуже трудний) час, нім сотворить ся нове, поки не піchnуть будувати гарного дому на місци обломків старого свинячого хліва.

Ми наведемо зараз оден примір з другої області. Старі робітники знають, що свого часу, коли селяне перероблялись в фабричних, йшли до міста, то насамперед они перероблялись в

розпучливих хуліганів, “обідранців”, в “майстеровщину”. Слово “майстер” або “фабричний” було тоді майже лайливим словом. І дійсно, ті робітники були майстрами колотнеч, безсоромств, лайок і марнотравства. На тій основі всі реакціонери, які бояли ся всього нового, проповідували поворот до панщизняного права.

Они говорили: з огляду на те що місто марнує ся, з огляду на те що в місті “ледащіють”, то потрібне село і спеціально палка отця-поміщика. Тут-то і буде процвітати добродітель. І они злобно сьміялись над тими, які в робітничій клясі виділи сіль землі. Они говорили нам, марксістам, ученикам великого комуніста Карла Маркса: “Бачите ваших робітників?! Адже то — овіні, а не люди, то — матюки! А ви говорите — сіль землі! Добра система гаралник на конюшні — тоді знали би они як сваволити”!

Все те многих “переконювало”. А в дійсности от в чім була річ. Коли селяне входили в міста і зривали з селом, то старі, селянські підпори, тріскали. В селі живуть по старому: гляди в рот старику і слухай його, хотяй би він вже давно з ума зійшов, сиди спокійно на своїй загороді і нікуди дальше від тої загороди не сунь носа, бійся всього нового гірше чим огня. От мудрість села. То була плоха мудрість, але она була гнuzдою, котра творила селянський порядок. Ся мудрість в містах скоро щезла; тут все нове: нові люди, нові відносини, маса нових, незбагнених прикладів. Недивно, що стара селянська мораль щезла.

А щою нова сотворилась, треба було пройти деякий час. От той-то посередок і є періодом роспаду.

Але, в кінці кінців, на новій основі виринула нова мудрість: солідарність пролетаріату. Фабрика згортувала робітників, гнет капіталу приучив їх до спільної боротьби, на місце старої, дідівської, нікуди негідної мудрости виринула нова, пролетарська, безконечно більше висока. Она то й перетворює пролетаріат в “сінь землі”, в найпередовійшу, найреволюційнійшу, в найбільше творчу клясу. Правими показалися ми, комуністи, а не панщизняники - поміщики.

Тепер по відношенню до армії місце панщизняників, займають меньшевики і есери. Они співають на всі лади про роспад армії і обвинюють большевиків. І подібно тому, як панщизняники кликали назад, в село, до поміщиків, під кнут, подібно тому меньшевики і есери кличуть до старої дисципліни, на службу до законодатних зборів, на основі повороту до капіталізму і до прочих гарних річей. А ми, комуністи, дивимося вперед. Ми знаємо: старе зогнило, і оно неминучо повинно було зогнити, і без того робітники і бідняки-селяне не змогли би забрати власти в державі в свої руки, але іде нове, більше високе, на місци старої армії строїть ся червона армія соціалізму.

Поки при власти стоїть буржуазія, поки “вітчина” є вітчиною банкирів, торговців, спекулянтів, жандармів, королів і президентів, до того ча-

су робітнича кляса ніяким способом не заінтересована в охороні тої грязної машини для наживи.

Для Росії той час вже минув. Революція робітників вже побідила. Час розпаду відійшов в минувшину. Перед нами— час строїня нового. Строїть ся червона армія не для грабежі, а для оборони соціалізму не для оборони панської вітчизни, в котрій все було в руках капіталу і поміщика, а для оборони соціалістичної вітчизни, в котрій все переходить в руки робітників; не для загарбування чужих країв, а для помочи міжнародній комуністичній революції.

Зрозуміло, що та армія повинна строїти ся на інших основах чим стара. Червона армія повинна, — сказали ми — бути вооруженим народом при розоруженій буржуазії. Се повинна бути клясова армія пролетарів і селянської бідноти. Адже, она направлена проти світової буржуазії, в тім числі і своєї. Тому она не може включати в себе вооружені буржуазні елементи. Впустити в армію буржуазію — то значить вооружити її; то значить створити в нутрі червоної армії білу гвардію, котра легко може розстроїти все діло, і бути центром зради і повстань, перейти на сторону ворожих імперіалістичних військ і так дальше. Не вооружувати буржуазію, а розоружувати її, віднявши від неї останній бравнін; — от наша задача.

Другою, не менше важною задачею являється підготовлене офіцерського пролетарського корпусу. Робітничій клясі приходить відбивати ся від

ворогів, наступаючих зі всіх сторін. Війна навязує ся єї імперіялістичним падлом. А для теперішньої війни потрібні спеціялісти. Они були в царя і Керенського. Їх не було в робітничої кляси і в селянської бідноти. Тих спеціялістів треба створити. Для тої ціли необхідно треба використати старих спеціялістів: хай они учать пролетарів. Тоді в соціялістичній совітській вітчизні будуть свої офіцери, буде свій **офіцерський корпус**. І подібно тому, як в революції робоча кляса, більше досвідна і діяльна, веде за собою селянську бідноту, подібно тому на війні проти імперіялістичних насильників робітники офіцери будуть вести за собою масу селянської червоної армії.

Червона армія повинна творити ся на основі **загального виученя робітників і селянської бідноти**.

Се виученє — справа найуспішнійша і найгорячійша. Тут не можна марнувати ані одної мінути, ні одної секунди.

Кожний робітник і кожний селянин, повинен бути виучений і він обовязаний учити ся володіти оружьем. Тільки глупі люди розсуджують так: ну, до нас ще далеко, — поки ще до нас прийдуть, то ми “успієм”. Російські лінтаї часто так розсуджують. У всім сьвіті звісно, що яка небудь поговірка російських — то “ачей”. “Ачей успієм”. А потім, дивим ся клясовий ворог, котро го кличуть бувші поміщики і капіталісти, тут і бере голубчиків за ковнір. І, бути може, коли який небудь бравий пруський унтер (або англій-

ський, — хто знає?) буде ставити до стіни на розстріл, тоді добродушний земляк пошкробає ся в голову і скаже: “Яким дураком я був ранше!”

Тут треба спішити ся. Хай Сидір не кивас на Петра, а Петро на Сидора. Хай ніхто не жде, а дружно бере ся за діло. **Загальне виученє** — нагла і найважнійша задача дня.

Стара армія була основана на отупленю жовнів рив. Се робилось тому, що там капіталісти і поміщики повинні були правити міліонами жовнів-селян і робітників, інтереси котрих противоположні інтересам капіталістів. Капіталістичне правительство повинно було тому робити жовніра безмозговим оружєм, ділаючим проти своїх-же інтересів. Наоборот, червона армія з робітників і селян оборонює свою власну справу. Она може бути основана лише на **просьвіті і на съвідомости товаришів**, котрі вступають в єї ряди. З відси необхідність в спеціальних курсах, бібліотеках, лекціях, мітінгах і зібранях. В свободні часи червоно-армійці повинні брати участь разом з робітниками в політичнім житю, ходити на зібраня, **жити одним житєм з робітничою клясою.**

Ся условина — одна з найважнійших условин для того, щоби створилась тверда **революційна дисципліна**, не дисципліна палки, а дисципліна клясової съвідомости революціонера. Єсли межі армією а робітничою клясою губить ся звязь, тоді армія скоро вироджуєть ся і легко може переробити ся в банду, котра буде служити тому, хто більше платить. Тоді она пічне розпадатися

і нічо не спасе єї від того розпаду. Наоборот. Если червоною-армійці будуть находити ся в живій звязи з робітниками, жити з ними одним життям, — тоді они будуть лиш тим чим треба бути: вооруженим органом революційних мас.

Одним з найліпших средств для збереження звязи з масами, крім вже згаданих (лекцій, політичних зібрань і т. д.), являється використання армійців для непереривного виучування робітників стріляти з карабінів, машинових крісів і проче. Замість лежання, карт і прочих “забавок”, замість безмисленного сидження по касарнях — тут творча робота, котра споює всіх в одну дружну революційну родину. Так творить ся вооружений народ, вооружений пролетаріят і вооружена селянська біднота, котрі будуть стояти на сторожі великої робітничої революції.

ЧОМУ МИ КОМУНІСТИ?

АША партія називала ся до по-
сліднього зїзду соціал-демокра-
тичною партією На всім сьвіті
партія робітничої кляси мала та-
ку назву. Але війна визвала не-
бувалий розкол в соціал-демо-
кратичних партіях. І тут відкри-
лись три основні течії серед тих партій: крайно
праве, центр і крайно лїве крило.

Праві соціал-демократи показали ся дійсними
зрадниками робітничої кляси. Вони лизали (і ли-
жуть до сего часу) черевики покритих робітни-
чою кровію генералів. Вони піддержують велику
бридь і переступства своїх правительств. Варто
пригадати тільки, що німецький соціал-демократ
Шайдеман піддержує українську політику німець-
ких генералів. Се — прями кати робітничої ре-
волюції.

Таких-же панів є значне число і у Франції,
і в Англії, і в других краях. Як-раз они надува-
ють робітників фразами про оборону вітчизни
(буржуазної, вільгельмовської) і душать робіт-
ничу революцію в себе в дома і карають єї в Росії
багнетами своїх правительств, піддержкою тих
правительств.

Другою течією являєть ся центр. Ся течія
ворчить проти своїх правительств але она неспо-

сібна до ніякої революційної борби. Она не рішаєть ся кликати робітників на улицу. Она боїть ся як огню, вооруженого повстаня, яке одиноке може рішити питанє.

Наконець, трета течія — се **крайно ліва**; в Німеччині — Лібкнехт і єго товариші. Се — заграничні большевики. Їх тактика, їх погляди — се погляди большевиків.

Погляньте тепер, яка путанина творить ся, єсли всі ті групи називають ся одним і тим-же самим іменем. Соціал-демократ Лібкнехт і соціал-демократ Шейдеман. Що спільного меж ними? Кат революції, брудний зрадник, і мужний борець робітничої кляси, — чи мож представити собі більшу ріжницю?

В Росії, де революційна боротьба і розвиток революції поставили в жовтню питанє про соціалізм і про скиненє буржуазної власти **ребром**, спір меж зрадниками соціалізму і сторонниками соціалізму рішав ся з **оружієм в руках**. Праві ессери і почасті меньшевики були по одній стороні барикади разом зі своєю контр-революційною зволочію; большевики були з другої сторони, разом з робітниками і жовнірами. **Кров** провела борозду меж ними. А се не забуваєть ся і не забудеть ся ніколи.

От чому ми **повинні** були дати нашій партії другу назву, котра відріжнювала би нас від зрадників соціалізму. Завеликий простір між нами а ними. Занадто розбіжні наші дороги.

У відношеню до **буржуазної** держави ми, кому ністи, знаєм тільки оден обовязок — зірвати єї,

знищити той розбійничий союз. Соціал-демократи проповідують оборону свого союзу підприємців під кличем оборони віттини.

За те після побіди робітничої кляси, у відношенню до робітничої, **совітської** власти, ми стоїмо в єї обороні проти заклятих ворогів, проти імперіялістів всего сьвіта. А они як дійсні запроданці робітничих інтересів, ставлять своєю задачею повалити робітничу владу, повалити совіти. І в стремліню до виповнення тої задачі они йдуть нога в ногу зі всею буржуазією.

Ми, комуністи, стремимо вперед, яких би то трудностей не було, ми ідемо до **комунізму через диктатуру пролетаріяту**. Они подібно злобним буржуям, ненавидять всею душею ту диктатуру, носячи єї по всіх перехрестях, підпирають клич: **“назад до капіталізму”**.

Ми, комуністи, говоримо робітничій клясі: “Богато терня лежить на нашім шляху, але треба йти, без замішаня, дальше і дальше. Велика революція, котра ставить на голову увесь старий сьвіт, не може пройти гладко, єї не можна зробити в білих рукавичках: она народжуєть ся в муках. Ті муки треба перетерпіти, перестраждати, пройти через їх огонь, щоби, наконець, вирвати ся із зелізних утисків капіталістичного рабства”.

А меньшевики, ессери, соціал-демократи дивлять ся зі сторони, замічують промахи, ошибки і з того роблять вивід: пійдем назад, віддамо все буржуазії, будем умірковано домагати ся уміркованих порцій в нашім капіталістичнім стійлі.

Ні! З ними нам не подорозі Ті нещасливіці

пугають горожанською війною. Але нема революції без горожанської війни. Чи думають они, що в других, більше розвинених краях, соціалістична революція буде йти без горожанської війни? Досвід Фінляндії доказав друге. Тисячі розстрілених фінляндських товаришів — найліпше свідectво того, що горожанська війна в розвинутих капіталістичних краях буде ще більше завзятою, що більше кровавою, ще більше жорстокою. Тепер можна предвидіти, що, наприклад, в Німеччині клясова війна буде надзвичайно остра. Тільки через горожанську війну і **зелізна диктатуру** робітників можна прийти до соціалізму, можна йти до комуністичного, товариського витвору.

Охорона буржуазної держави і ані кроку до комунізму — от програма соціал-демократії.

Поваленє буржуазної держави, робітничая диктатура, експропріяція капіталістів, організація витвору робітничою клясою, широкий шлях до комунізму — от програма комуністичної партії.

Коли ми називаємо себе **комуністами**, то ми не тільки ограничуем себе від соціал-запроданців: меньшевиків, есерів, Шейдеманів і прочих агентів буржуазії. Ми вертаємо ся до старої назви революційної партії, на чолі котрої стояв Карл Маркс. То була **Комуністичная партія**. І евангелієм теперішньої революції до сего часу еще являєть ся написаний Марксом і Енгельсом **“Комуністичний Маніфест”**. Старий Енгельс ще півтора року до своєї смерти протестував проти назви “соціал-демократ”. “Она — говорив він — зовсім не підходить для партії, котра стремить до комунізму,

котра нищить, в кінці кінців, всяку державу, в тім числі і демократичну”. Щоби сказали великі старики, котрі горіли ненавістю до буржуазної державної машини, еслиби їм показали таких соціал-демократів, як Дан, Церателі, Шейдеман? Они нап’ятували би їх зневагою, як п’ятували все тих “демократів”, котрі в трагічні, тяжкі моменти революції, дуло револьвера направляли проти робітничої кляси.

Много перешкод стоїть на нашій дорозі. І много недоброго є в нас тепер, в наших власних рядах: бо много увійшло до нас посторонних людей, котрі продають себе за гроші кому треба, лише щоби ловити рибу в каламутній воді. А робітнича кляса молода і недосвідчена. І зі всіх сторін злі вороги оточують молоду Світську республіку. Але ми, комуністи, знаємо, що робітнича кляса учить ся на власних ошибках. Ми знаємо, що она вичистить свої ряди від всякої нечисти, яка прокрала ся до неї; ми знаємо, що прийде до неї і вірний, бажаний союзник — світовий пролетаріат. Ніякі старечі ляменти і істеричні крики не трівожать нашої партії. Она поставила на своїм прапорі золоті слова, котрі були написані Марксом в “Комуністичнім Маніфесті”:

“Хай пануючі кляси дрожать перед комуністичною революцією. Пролетарі не мають в ній нічого до срати, крім своїх кайдач. До здобуття-ж мають цілий світ. Пролетарі всіх країв, єднайте ся”.

АНАРХІЗМ І НАУКОВИЙ КОМУНІЗМ.

СЛИ на тлі продукційного розвою і неминуче звязаного з тим розложення пролетарської психології творить ся наклін в сторону розчинення пролетарських домагань в спільній масі стремлїнь “загально-народних”, т. є, по суті річи, селянських, то з другої сторони, тіж обставини люмпен-пролетаризуючи пролетаріят перероблюючи віддільні його части з продукційних робітників в декласированих (стративших звязь з клясою) “індивідуумів”, не звязаних з пролетарським колективізмом узлами спільної масової праці і масової боротьби, творять більше або менше сприяючий ґрунт для анархістичного настрою. Декотрі трескучі виступи анархістів, шум піднятий як ними так і буржуазними газетами кругом славних московських “Смерчей” “Ураганов” і прочих груп носячих настільки поетичну назву, наскільки поетичний зміст “політики” тих груп, — все те заставляє нас провести границю між науковим комунізмом Маркса і теоріями анархістів. Се тим більше необхідне, що соціал-демократи в коріні покалічили науку Маркса, запродали єї буржуазії теорично так само, як

практично, они запродали пролетаріят і запутали питання про анархізм настільки основно, що нам прийдець ся мимоходом торкати ся і соціал-зап-роданчих поглядів на анархізм, щоби прочистити науку Маркса від гязи, котрого єі забризгали зі всіх сторін панове Плеханові, Реннери, Геди, і прочі “державні уми” імена-же їх, ти, господи віси.

I.

Ми пічнемо з “конечної ціли” нашої і анархістичної. Звичайне представленє сеї точки зводиться до того, що комунізм і соціалізм предкладають охорону держави, тоді як “анархія” таку державу відкидає. “Державники” і “анти-державники” — так опреділюють ріжницю між марксістами і анархістами.

Треба відмінити, що такому опреділеню “ріжниці”, помагали у високій степені не тільки анархісти але і соціал-демократи. Базіканє про державу будучности про “народну державу” занимало визначне місце в настрою соціал-демократії. А декотрі соціал-демократичні партії все стреміли підчеркнути осібно свій “державний” характер. “Ми правдиві носителі державної ідеї” — ся фраза була улюбленою фразою в устах австрійської соціал-демократії. Такі погляди були широко розповсюджені, не тільки в кругах австрійської партії; в своїм роді они були (а почасті й продовжують бути, доки стара соціал-демократія не зігнела ще до кінця) міжнародними.

І тим не менше та “державна мудрість” нічого загального з революційно-комуністичною наукою Маркса не має.

Науковий комунізм видить в державі організацію пануючих кляс, знаяде поневолення і насильства. Цілком правдиво, що він тому не може говорити про державу будучности. В тій будучности нема ніяких кляс, нема клясового поневолення, а з тим нема і знаядя того поневолення, — державної власти. “Неклясова держава” — на точку погляду котрого мішають ся соціал-демократи — є противорічє в самім собі, без мислимість, дурниця, “суха вода”. І хотяй поллята тою сухою водицею ідеологічна каша творить духовий корм соціал-демократії, то в тім зовсім не винні великі революціонери Маркс і Енгельс.

І так, комуністичний устрій є устрій **бездержавний**. Але єсли се так — а се безусловно так — то в тім-же дійсна різниця між анархістами і марксістами-комуністами? Чи не щезне та різниця, в питаню про будуче суспільство, про “конечні цілі”?

Ні, різниця є. Але она проходить по зовсім другим нагрямі. Коротко єї можна определити як різницю між великою централізованою і малою децентралізованою продукцією.

Ми, комуністи, говоримо що будуче суспільство повинєс вибавити нас не тільки від поневолення чоловіка чоловіком, але й зробити людей можливо більш независимими від внутрішної природи, довести до мінімуму “необхідний робітничий час”, дєвівши до максимуму суспільні витворчі сили і витворчість суспільної праці.

Длятого наш ідеал — централізована і пляномірна зорганізована велика продукція в межах

— організація всієї світової господарки. На оборот, анархісти уподобують собі зовсім иньший тип відносин: їх ідеалом являють ся маленькі комуни, не могучі по самім своїм устрою вести великої господарки вступаючи в “згоду” одні з другими і звязані сітями, добровільно-умовлених відносин. Зовсім ясно що така схема продукції економічно реакційна. Она не дає і не може дати простору для розвитку продукційних сил, она економічно більше похожа на середовічні громади, чим на устрій, який повинен замінити собою капіталізм. Але ся схема не тільки реакційна, она у високій степені і утопійна. Будуче суспільство не родить ся “з нічого” і його не приносить з неба ангел. Оно виростає з нідрів старого світа, з відносин, створених гігантською машиною фінансового капіталу. Зрозуміло, що дальший розвиток продукційних сил (а всякий будучий устрій тільки тоді життєнно спосібний і можливий, коли він розвиває дальше продукційні сили віджившого вже устрою) може бути лише як продовженє тенденції до централізації продукційного процесу, як зникаюча ся організованість “управи річами”, котра змінче пережившу “управу людьми”.

Але — відопругь нам анархісти— підстава держави і стоїть в централізації; оставляючи централізацію продукції, ви тим самим оставляєте і державний апарат, власть, насильство, “авторітетні відносини”.

Такий відпір непрактичний, бо він представляє зовсім не науковий, а по правді діточий пог-

ляд на державу. Держава є, так само як і капітал, не річ, а відношенє між людьми, або точнїше сказати, відносини між клясами. Се є клясове відношенє панованя і поневоленя. “Підстава” держави як раз й стоїть в тїм відношеню. І если того послїдчого нема, то й нема ніякої держави. Брати в державі за підставну признаку “централїзацію” -- то все одно, що видїти в капіталї средства продукції. Средства продукції тїлько тоді становлять ся капіталом, коли они монополїзують ся одною клясою і служать для експльоатації другої кляси на основі нїємної праці, т. є, коли ті средства продукції виражають суспільне відношенє клясового гнету і клясової економічної експльоатації. Наоборот, они сами по собі—прекрасна річ, знярядє борби чоловіка з природою. Тому зрозумїло, що они не тїлько не щезнуть в будучім суспільстві, а вперве займають там належне місце.

Мимо того, був період в русї робітничої кляси, коли она ще не відрїжнювала машини, як средства продукції, від машини як капіталу т. є, як средства гнету. В той час думка робітника була направлена не на те, щоби знищити приватну власність на машини, але щоби знищити самі машини, і вернути ся до ручних варстатів.

Теж саме дієть ся в “свідомих” анархістів з централїзацією продукції. Они видять що та централїзація в капіталістичнім устрою служить знярядєм гнету і у своїй простоті протестують проти централїзації продукції взагалі, змішуючи, по ді-

точому основу діла з його суспільною історичною поволокою.

І так, у відношенню до будучого суспільства різниця між нами, комуністами, і анархістами стоїть зовсім не в тім, що ми — за, а вони — проти держави, а в тім, що — ми за централізованем великої продукції розвиваючої до максимуму продукційні сили, а вони — замалою децентралізованою продукцією, котра уровень тих продукційних сил не побільшує а зменьшує.

II.

Другим історичним питанем, котре розділює комуністів і анархістів, є питане про відношене до пролетарської диктатури. Межи капіталізмом а “будучим устроєм” лежить цілий період клясових битв, період викорінювання останків буржуазного суспільства, період відпорів клясових атаків зі сторони скиненої, але ще бунтуючої ся буржуазії. Практика жовтневої революції показала, що буржуазія, котру “положили на обі лопатки”, все-ж використовує остатки свєїх сил для оружної і всякої иньшої боротьби проти робітників; що в посліднім рахунку она опиғаєсь ся на міжнародну реакцію, і що остаточна побіда робочих можлива тільки тоді, коли пролетаріят очистить увесь світ від капіталістичної погані, коли він “додушить” буржуазію по всіх усюдах.

Длятого то є надто правдивим, що для такої боротьби пролетаріату потрібна організація. Чим ширша, чим сильніша, чим трівкіша та організація, тим скорійша кінцева побіда. Такою часовою організацією являєть ся пролетарська дер-

жава, власть робітників, їх диктатура. Як всяка власть, так і власть пролетарська є організацією насильства. Як всяка держава, так і пролетарська держава є знарядом гнету. Алеж так формально ставити питане про насильство неможливо. Се була би точка погляду доброго християнина, толстівця, але не революціонера. Питане про насильство рішаєть ся в додатнім або заперечнім змислі зависимо від того, проти кого те насильство примінює ся. Революція і контр-революція є в однаковій степені акти насильства. Але відказувати ся від революції на сій основі було би глупістю.

Зовсім так само стоїть питане про власть, пролетаріату. Ся власть є средством гнету, але она направлена проти буржуазії. Она допускає систему репресій, але ті репресії направлені опять — таки проти буржуазії. В класовій боротьбі, в момент великого заострення тої боротьби, переходячої в горсжанську війну, не бесіди про свободи всякого індивідуума повинні мати місце, а бесіди про необхідність пляномірного подавлення експлоататорських клас.

Що небудь одно з двох: або пролетаріат повинен добивати скинену буржуазію і зборонятись від міжнародних єї союзників або ні. Єсли він повинен се зробити, то він повинен вести таку роботу організовано, пляномірно розповсюднуючи єї всюди, де його сили достаточні до роботи. А раз се так, то йому потрібна за що би то не стало організована сила. Такою силою і являєть ся державна власть пролетаріату.

Класові ріжниць не знищить ся одним почер-

ком пера. Буржуазія не щезне, як кляса після того як она лишила ся політичної власти. Так само-ж і пролетаріят остав ся пролетаріятом після своєї побіди. Але він перейшов в положене пануючої кляси. Чи повинен він держати ся того стану, чи повинен відразу розплисти ся в оставшій, глибоко ворожій йому клясі? Так історично стоїть питанє. І на него не може бути двох відповідей. Одинокa відповідь говорить: пролетаріят обовязаний як рухома сила революції, держати ся паном положеня до того часу, доки він не переробить оставших кляс на свій образ і подобу. Тоді — і тільки тоді — пролетаріят розпускає свою державну організацію і держава “завмирає”.

У відношеню до того перехідного періода, анархісти займають иньшу позицію і тут ріжниця між ними а нами, дійсно, іде по лінії; за або проти диктатури пролетаріату.

Всяка власть, власть при всіх і всяких обставинах, неприємна для анархістів тому що она гнете. Тому для них неприємна і власть робітників, котра гнете буржуазію. Таким способом, на тій стадії розвитку революції, анархісти кричать проти власти і пролетаріату в один голос з буржуазією і угодбчими партіями. Протестуючи проти власти робітників, они не тільки не являють ся більше “лівими”, більше “крайніми”, як се переважно причято говорити. Наоборот, они підлі революціонери, які не хотять проголошувати зорганізованої і пляномірної масової боротьби з буржуазією. Відказуючись від диктатури пролетаріату, они опускають найсильніше средство бо-

ротьби; борючі ся з тою диктатурою, они дез-організують сили пролетаріяту, вибивають в пролетаріята рушницю, об'єктивно помагають буржуазії і соціал-запроданцям агентам тої буржуазії.

Не тяжко прослідити загальну думку котра зв'язує позицію анархістів в питаню про будуче суспільство з позицією про питанє о диктатурі пролетаріяту. Се їх, можна сказати, прінципiallyно, нехить до масових метод, пляномірних і зорганізованих подій.

В наших условилах анархістичне поставлене питання крайно шкідливе. Сторонник анархістів повинен бути проти совітської власти і повинен стреміти до розвалєня тої совітської власти. Правда, з огляду на очевидну недогадність такої точки для робітників і селян, дуже мало рішить ся зробити тої вивід з своїх власних випереджень і дехто з анархістів прикрасно посиджує в висшій законодавчій і виконавчій органі державної власти пролетаріяту — в Центр. Вик. Комітеті Совітів. Се явля несторонність і здача чисто анархістичної позиції. Однак цілком правдиво, що анархіст не може годувати особистої любови до совітів і в лінійнім случаю, лише “використає” їх, будучи все готовим до їх дезорганізації. Цілком правдиво тому, що тут повинна витворитись крайно виразна практична розбіжність, тому що ми видимо тепер свою основну задачу в розширрюванню і скріплюванню, в організації власти масових пролетарських союзів — Совітів робітничих депутатів, — тоді як анархісти повинні свідомо мішати тій будівлі.

Так само виразно розходять ся наші дороги і в області економічної практики в епоху пролетарської диктатури. Основні умовини економічної перемоги капіталізму стоять, в тім, щоби “експропріяція експропріаторів” не вироджувалась в поділ, хочай би і в рівний поділ. Всякий поділ плодить малих властителів, а з малої власности виринає і велика капіталістична власність. Тому поділ маєтків богатих неминуче приводить знова до утворення тої-ж кляси тих “богатих”. Задача робітничої кляси — не мало буржуазно — люмпеновський поділ, а суспільно-товаришське планомірне, зорганізоване використовуване експропрійованих средств продукції.

А се можливе, в свою чергу, лишень тоді, коли самий акт експропріяції творить ся організованим шляхом, при контролі зі сторони робітничих заведень. В противнім случаю “експропріяція” приймає характер явно дезорганізаторський і легко вироджуєть ся в просте “присвоєнє” приватними особами того, що повинно бути суспільною власністю.

Російське господарство взагалі, російський промисл і російське селянське господарство находить ся в процесі страшного розвалу і розпаду. Не тільки пряме роздроблене витворчих сил, але й кольосальна дезорганізація всього господарчого апарату являєть ся причиною мученичих трудів. Длятого робітники тепер більше як коли небудь, повинні клопотати ся про строгий розрахунок і контроль над всіми експропрійованими средствами продукції, домів, реквізированих спожив-

чих продуктів і т. д. Така контроля може бути лишень тоді, коли експропріяція робить ся не приватними особами і не приватними групами, а органами **робітничої власти.**

III.

Ми не маємо наміру полемізувати проти анархістів, як проти шкідників, бандитів і т. д. Для робітників важним є зрозуміти шкідливі сторони їх науки, з котрої випливає і шкідлива практика.

Центр аргументації повинен лежати не в такій поверховній полеміці.

Але після всего висше сказаного зрозуміло, чому як раз анархістичні групи скоро вироджують ся в групи “експропріаторів” в свою власну кишеню, чому до анархістів “прилизуєть ся злочинство. Все і всюди знайдуть ся грязні елементи, котрі використовують революцію в ціли особистої наживи. Але там, де діло експропріяції експропріаторів поставлене під масову контролю організації, там труднійше “ловити рибу в каламутній воді”

Наоборот, принципіальна відмова від масових зорганізованих ділань і замітна їх виступами “свобідних”, самоопреділяючих ся”, “автономних” і “независимих” груп, творить найлучший захист для таких “експропріяцій”, котрі ані теорично ані практично не можливо відрізнити від подвигів героїв з великої дороги.

Шкідлива сторона індивідуальних експропріяцій, реквизицій, і т. д. заключаєть ся не тільки в тім, що такі акти розстроюють діле наложуваня

пляномірного апарату витвору, поділу і управи; она стоїть також і в тім, що ті акти в корінь деморалізують і дезорганізують самих людей, ті акти виконуючих, відлучують їх від товаришського спільного діла, від вироблення колективної волі, ставляючи на її місце самоволю віддільної групи або навіть віддільної “свобідної одиниці”.

В робітничій революції є дві сторони: сторона розвалююча і сторона творчо-будівельна. Розвалююча сторона вироджує ся насамперед в вибух буржуазної держави. Правда, соціал-демократичні опортуністи твердять, що завойоване власті пролетаріатом ще не означає розвалення капіталістичної держави. Але таке “завойоване” існує лише в головах людей. В самім ділі завойоване власті робітниками іде через повалення буржуазної власті.

От в тій розвалюючій роботі проти буржуазної держави анархісти можуть грати додатну роль. Але они органічно не спосібні творити “новий світ” і після завойовання власті пролетаріатом, тоді коли центр тягару переносить ся в будову соціалізму, они грають майже виключно відпірну роль мішаючи тій будівлі своїми дикими дезорганізаторськими виступами.

Комунізм і комуністична революція — се діло пролетаріату, виторчої класи, споєної механізмом великої продукції. Всі оставші верстви бідности можуть грати роль агентів комуністичної революції лиш настільки, наскільки они ідуть за пролетаріатом.

Анархізм — се не ідеалогія пролетаріату, а

ідеальогія декласированих, нетворчих груп, які відорвали ся від всякої творчої роботи: люмпен-пролетаріят вербуючий ся з пролетарів, знищених малих буржуїв, опустивших ся інтелігентів, вибивших ся з всякої колії і знищивших ся селян, словом, голота, котра вже не може, вже неспосібна творити що небудь нове, продукувати нові цінности, а слосібна лишень споживати відняте дорогою “реквізиції”, — така соціяльна основа анархізму. Анархізм — се продукт розпаду капіталістичного суспільства. Характерною відзнакою того розпаду являєть ся розпад соціяльних звязків, перероблення бувших членів якої небудь класи в атомазованих “індивідуумів”, независимих від ніякої класи, існуючих “самі по собі”, не працюючих і не підвняючих ся ніякій організації во імя свого сепаратного існування. Се — людський попіл, котрий творить варварський режім капіталу.

Тому здорова класа, класа пролетарів, не може бути заражена анархізмом. Лише в условних розпаду самої робітничої класи на однім єї бігуні. являєть ся анархізм як симптом хвороби. І робітничій класі, котрій необхідно бороти ся проти свого економічного розпаду. необхідно бороти ся і проти свого ідеальогічного розпаду, продуктом котрого являєть ся анархізм.

ЦІНА 50 ЦЕНТІВ